

”AIKUISET OTTAVAT HUOMIOON, HALAAVAT JA MOIKKAAVAT”

Pienryhmäkodin arki lasten kertomana

Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Sosionomi YAMK, Hämeenlinnan korkeakoulukeskus

2021

Mirka Romo

Tekijä Mirka Romo

Vuosi 2021

Työn nimi ”Aikuiset ottavat huomioon, halaavat ja moikkaavat”
Pienryhmäkodin arki lasten kertomana

Ohjaaja Outi Välimaa

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia pienryhmäkotiin sijoitettujen lasten arkea lasten kertomana. Työn tarkoituksena oli selvittää lasten kokemusten pohjalta sijaishuoltoajan arkeen ja työskentelyyn mahdollisia kehitysideoita, joiden avulla aikuiset voivat tukea sijaishuoltolaitoksessa asuvien lasten arkea paremmaksi. Tutkimuksen yhteistyökumppanina toimi yksityinen palveluntuottaja Etelä-Suomesta. Yritys pysyy tutkimuksessa anonyymina suojellakseen tutkimukseen osallistuvien lasten yksityisyyden suoja.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys käsittelee lastensuojelua ja sijaishuoltoa yleisesti. Tietoperustassa avataan myös sijaishuollon arkea ja sosiaalipedagogista ajattelua sekä vuorovaikutuksen ja hoivaavan arjen merkitystä lastensuojelutyössä. Opinnäytetyön tutkimus oli laadullinen tutkimus, ja aineisto kerättiin ryhmähaastattelun ja kirjoitelmien avulla. Tutkimukseen osallistui seitsemän pienryhmäkotiin sijoitettua lasta. Aineiston analyysimenetelmänä käytettiin kategoria-analyysiä.

Kategoria-analyysin avulla aineistosta löytyi kuusi eri kategoriaryhmää, jotka nimettiin seuraavasti: ”aika perusarkea”, ”aikuiset ovat yhtä kivoja”, ”pelata tai muuta sellaista”, ”toivoisin et saisin käynnyn öisin”, ”perjantai on leffailta” ja ”siivouspäivä on torstaina”. Tulokset olivat suurimmalta osin positiivisia ja kehittämiskohteita löytyi vähän. Lapset olivat pääosin tyytyväisiä pienryhmäkodin arkeen ja tutkimustulokset ovat samansuuntaisia aikaisempien tutkimusten kanssa.

Avainsanat lastensuojelu, sijaishuolto, lapset, vuorovaikutus, arki

Sivut 58 sivua ja liitteitä 3 sivua

Degree Programme in Social and Health

Care Development, Leadership and Management

Abstract

Hämeenlinna University Centre

Author Mirka Romo

Year 2021

Subject "Adults Pay Attention, Hug and Say Hello" Everyday life of a small group home told by children

Supervisors Outi Välimaa

ABSTRACT

The aim of the thesis was to study the everyday life of children placed in child welfare institution, as told by children. Based on the children's experiences, the purpose of the work was to explore possible development ideas for the everyday life and working culture of the foster care facility, which enable adults to support the everyday life of children living in foster care facilities for better. The research was partnered with a private service provider from southern Finland. The company remains anonymous in the study to protect the privacy of children participating in the study.

The theoretical framework of the thesis deals with child welfare and foster care in general. The knowledge base also opens the everyday life of foster care and social pedagogy thinking, as well as the importance of interaction and nurturing everyday life in child welfare work. The thesis research was a qualitative study, and the data was collected through a group interview and writing. The study included seven children placed in a small group home. Category analysis was used as the method of analysis of the data.

According to the results of the research, six different categories were found in the data: "pretty basic everyday life", "adults are just as nice", "play or anything like that", "I wish I could keep my phone through the night", "Friday is movie night" and "cleaning day is Thursday". For the most part, the results were positive and few areas for development were found. The children were mainly satisfied with the everyday life of the small group home, and the research results are in line with previous studies.

Keywords child welfare, foster care, children, interaction, everyday life

Pages 58 pages and appendices 3 pages

Sisälllys

1	Johdanto	1
2	Lastensuojelu sijaishuollossa.....	2
2.1	Lastensuojelu ja lainsäädäntö.....	2
2.2	Sijaishuolto ja laitosarki	4
2.3	Sosiaalipedagoginen ajattelumalli	6
3	Vuorovaikutuksen merkitys lastensuojelussa	9
3.1	Vuorovaikutustaidot osana lastensuojelutyöskentelyä.....	10
3.2	Korjaava vuorovaikutus.....	11
4	Hyvän laitoshuollon lähtökohdat	14
4.1	Hoidollinen arki	14
4.2	Osallisuus lastensuojelussa	17
5	Aikaisempia tutkimuksia.....	20
6	Tutkimuksen toteutus	22
6.1	Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	23
6.2	Tutkimusaineiston esittely	24
6.3	Aineiston analyysi	25
6.4	Tutkimuksen luotettavuus	27
7	Tutkimustulokset.....	28
7.1	Aika perusarkea.....	29
7.2	Aikuiset ovat yhtä kivoja	30
7.3	Pelata tai muuta sellaista	32
7.4	Toivoisin että saisin kännyn öisin.....	33
7.5	Viikonloppuisin on leffailta	34
7.6	Siivouspäivä on torstaina	34
8	Johtopäätökset ja kehittämiskohteet.....	35
9	Pohdinta	42
	Lähteet.....	46

Taulukot

Taulukko 1 Kategoriaryhmät lasten kokemuksista aineistosta

Liitteet

Liite 1: Kirjoitelmapyyntö

Liite 2: Informaatiokirje huoltajalle

Liite 3: Informaatiokirje tutkimukseen osallistuvalla

1 Johdanto

Opinnäytetyön taustalla on oma kiinnostus lastensuojelutyöhön ja sen työkäytänteisiin lastensuojelulaitoksissa. Opinnäytetyöni tarkoituksena on tutkia sijaishuollossa olevien lasten arkea lasten kokemana. Työskenneltyäni toistakymmentä vuotta lastensuojelualalla, kiinnostukseni sijoitettujen lasten arkeen on syventynyt työurani aikana. Työssäni kohtaan paljon lapsia ja nuoria, jotka kokevat, ettei heitä ole kuultu riittävästi. Lastensuojelun keskusliiton (2004, s. 18) valtakunnalliset sijaishuollon laatuksiteerit kertovat, kuinka lapsen arki sijaishuollossa tulee järjestää lapsilähtöisesti ja lasta kuullen. Sijaishuollon on turvattava lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapsen toivomusten ja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti ottamalla huomioon lapsen ikä ja kehitystaso. Laatuksiteerien mukaan lasten ja nuorten sekä perheiden osallisuus on olennainen osa lastensuojelun palveluiden kehittämisessä.

Opinnäytetyössäni lasten on mahdollista saada oma äänensä kuuluviin ja heidän kokemuksensa voivat auttaa kehittämään laitoshuoltoa lasta tukevaksi. Opinnäytetyöllä on mahdollisuus tuoda esille asioita, joiden avulla sijaishuoltoapaikassa voidaan tehdä lasten arjesta parempaa, turvallisempaa ja lasta kunnioittavampaa. Työssäni haluan tuoda esille sijoitetun lapsen arjen niin hyvät kuin huonotkin puolet lasten näkökulmasta ja sen, mitä lapset itse arjestaan toivovat. Tutkimuskysymyksellä, mitä on sijoitetun lapsen arki lastensuojelulaitoksessa lapsen kertomana, ja mitä he toivoisivat sen olevan, pyrin vastaamaan pohtimiini asioihin.

Tutkimukseni yhteistyökumppanina toimii yksityinen palveluntuottaja Etelä-Suomesta. Toteutan tutkimukseni palveluntuottajan pienryhmäkotiin, jossa asuu seitsemän alle 18-vuotiasta lasta. Yhteistyökumppanini toivoo tutkimukseltani kehitysideoita ja tietoa, kuinka sijoitetut lapset kokevat sijaishuoltoapaikan arjen ja mitä he arkeensa toivovat. Yritys pysyy tutkimuksessani anonyyminä. Tutkimuksen tavoitteena on myös saada lasten ääni kuuluviin sijaishuoltoapaikan työkäytänteiden ja toimintakulttuurin kehittämiseksi. Saatujen tietojen avulla palveluntuottaja voi kehittää omaa palveluaan ja tekemäänsä työtään lasten ja nuorten parissa.

2 Lastensuojelu sijaishuollossa

Lastensuojelu on lakisääteistä (Lastensuojelulaki, 417/2007) toimintaa, ja laki myös toteuttaa lasten oikeuksien sopimusta. Lain tarkoituksena on turvata lasten oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, monipuoliseen ja tasapainoiseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lastensuojelulain avulla pyritään vaikuttamaan lasten ja nuorten hyvinvointiin paneutumalla kasvuolosuhteisiin sekä edistämällä kasvatuksen tukevia palveluita, joiden avulla voidaan ennaltaehkäistä ongelmia. Lapsen ja perheen turvaaminen lastensuojelun keinoin on avohuollon tukitoimi aina huostaanottoon asti. (Bardy, 2013, s. 71) Seuraavissa luvuissa avataan lyhyesti lastensuojelun käsitettä sekä sijaishuoltoa ja laitossarkea.

2.1 Lastensuojelu ja lainsäädäntö

Lapsen vanhempien sekä muiden sukulaisten rinnalla julkinen valta osallistuu lapsen hyvinvoinnista huolehtimiseen. Näitä tahoja ovat esimerkiksi kunnalliset palvelut kuten neuvolat, päiväkodit ja koulut, jotka tarjoavat palveluitaan kaikille yhteiskunnan lapsille ja lapsiperheille. Lastensuojelu kunnallisen sosiaalitoimen puolelta on myös osa lapsen julkista huolenpitoa. Lastensuojelu on painottunut entistä enemmän ennaltaehkäisyyn ja niihin palveluihin, jotka tukevat perheitä parhaiten. Lastensuojelu on kuitenkin myös se viimeinen lapsen hoivan turvaverkosto, mikä ei ole peruspalvelua eikä se kohdistu kaikkiin lapsiin ja perheisiin vaan erityistä tukea vaativiin lapsiin sekä perheisiin. (Hakalehto, 2016, s. 23)

Lastensuojelutyö voidaan jakaa avohuollon tukitoimiin ja kodin ulkopuoliseen hoitoon. Avohuollon tukitoimia ovat esimerkiksi lapsen ja nuoren toimeentulon, koulunkäynnin ja harrastamisen turvaaminen. Avohuollon tukitoimien avulla on tarkoitus tukea ja edistää koko perheen kuntoutumista. Avohuollolla tarkoitetaan tukea, ohjausta ja neuvoa kodin olosuhteisiin ja kotikasvatukseen ja avohuollon tukitoimet perustuvat perheen suostumukseen ja sitä tehdään yhteistyössä perheen lapsen ja vanhempien kanssa. Silloin kun avohuollon tukitoimet eivät ole riittävät, on julkisen vallan velvollisuus ottaa lapsi huostaan ja etsiä lapselle ja lapsen tarpeisiin parhaiten vastaava sijaishuoltopaikka. Huostaanotto voidaan tehdä ja lapsi sijoittaa sijaishuoltopaikkaan, vaikka lapsi ja vanhemmat vastustavat huostaanottoa. Lapsi pystytään sijoittamaan sijaishuoltopaikkaan avohuollon tukitoimena, mutta tällöin sijoitukseen vaaditaan vanhemman sekä 12 vuotta täyttäneen

lapsen suostumus. Avohuollon tukitoimena tehdyssä sijoituksessa vanhemmilla säilyy kokonaan päätösvalta lapsen huoltoon liittyvissä asioissa. (Hakalehto, 2016, s. 25)

Jokaisella lapsella on oikeus turvalliseen ja hyvään lapsuuteen sekä kasvuympäristöön. Tämä ei kuitenkaan ole kaikille itsestäänselvyys ja toisinaan lapsen edun mukaista on järjestää asuminen ja eläminen kodin ulkopuolelta sijaishuollossa. Tämä perusoikeus turvalliseen kasvuun määräytyy jo perustuslaissa. Jos lastensuojelulain mukaiset kodin ulkopuoliset sijoituksen kriteerit täyttyvät, on lapsella oikeus tulla sijoitetuksi ja lapsen sosiaalityöntekijällä on velvoite toteuttaa tämä oikeus. (Saastamoinen, 2016, s. 135)

Sijaishuollon asiakasmäärät ovat kasvaneet, sijoituksen kesto on pidentynyt ja lapset saattavat kulkea monen sijaishuolto paikan läpi. Perheiden hyvinvointiin vaikuttavat entistä enemmän taloudelliset, terveydelliset ja sosiaaliset tekijät, jotka heikentävät perheiden voimavaroja ja kykyä huolehtia lapsistaan. Vaikka avohuollon tukitoimet ovat lisääntyneet, sijaishuolto toimii usein kriisissä olevan perheen turvaverkkona. (Barbell & Freundlich, 2006, s. 28) Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL, 2021) indikaattorin mukaan vuonna 2020 kodin ulkopuolelle sijoitettuja alle 18-vuotiaita lapsia oli kaikkiaan 16 468.

Lapsen asuessa sijaishuolto paikassa on aina kyse tilanteesta, jolloin lapsi ei voi asua omassa kodissa ja hyvä arki kotona ei syystä tai toisesta ole toteutunut. Lastensuojelun keskeinen periaate on edistää lapsen hyvinvointia ja kehitystä. Mikäli sijaishuoltoa ei lapsen edun mukaisesti voida järjestää riittävin tukitoimin perhehoidossa tai muualla, lapselle järjestetään laitoshoido. (Lastensuojelulaki, 417/2007, §40) Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/1983) määrittää lapsen arkea sijaishuollossa, joka täytyy järjestää lapsilähtöisesti ja lasta kuullen. Sijaishuollossa sijaishuolto paikan on turvattava lapsen tasapainoinen kehitys yksilölliset tarpeet ja toiveet huomioiden.

Lasta sijoitettaessa perheen ulkopuolelle viranomaistahot puuttuvat perheen yksityisyyteen. Tällöin viranomaisten on muistettava ottaa huomioon vanhempien ensisijainen velvollisuus ja oikeus päättää lapsensa hyvinvointiin liittyvistä asioista, myös lapsen sijoitusta koskevassa asiassa. Vaikka lapsi sijoitetaan kodin ulkopuolelle, on viranomaisten tehtävänä pyrkiä auttamaan lapsen vanhempia suorittamaan heidän kasvatustehtävänsä myös sijoituksen aikana. (THL, n.d.)

Lastensuojelun tehtävänä on turvata lapsen kasvu ja kehitys sekä turvallinen kasvuympäristö. Samalla siinä on kyse viranomaisten oikeudesta ja velvollisuudesta puuttua perheen oikeudelliseen asemaan käyttäen julkista valtaa. Lastensuojelussa on tavanomaista tuen ja avun sekä pakkokeinojen ja kontrollin läheisyys. Osa lastensuojelun keinoista puuttuu suuresti lasten ja heidän perheidensä perus- ja ihmisoikeuksiin. Huostaanotolla julkinen valta puuttuu perhe-elämän suojaan. Sijoitettuun lapseen voidaan myös kohdistaa erilaisia rajoitustoimenpiteitä, joilla voidaan puuttua muun muassa lapsen vapauteen, yksityiseen sekä henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Lastensuojelussa työskentelevien onkin noudatettava lakia tarkoin, koska heidän vastuullaan on myös lapsen ja perheen perus- ja ihmisoikeuksien turvaaminen. (Hakalehto, 2016, ss. 26-27)

Päädyttyessä lapsen huostaanottoon on käyty läpi jo vaiheikas ja pitkä prosessi. Ennen sijoitusta ja huostaanottoa perheellä on ollut vaihtelevia avohuollon tukitoimia, jotka eivät ole olleet riittäviä. Toisinaan avohuollon tukitoimien turvin jatketaan edelleen, vaikka lapsi tarvitseekin sijoitusta. Myöhäinen sijoittaminen näkyy siinä, että sijoitukseen tulevat lapset ovat vanhempia ja lasten ja nuorten ongelmat ovat suuria. Lapsen voi myös olla hankalaa kiinnittyä sijoituspaikkaansa ja häntä hoitaviin aikuisiin. (Sinkkonen, 2010, s. 12)

2.2 Sijaishuolto ja laitossarki

Sijaishuoltoa toteuttaa kaksi eri tahoa, jotka käyttävät julkista valtaa. Näillä kahdella taholla on velvollisuus huolehtia lapsen hyvästä ja perusoikeuksia kunnioittavasta hoidosta. Velvollisuutta hoitavat tahot ovat lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä sekä sijaishuoltopaikka. Sosiaalityöntekijän tehtävänä on huolehtia siitä, ettei sosiaalityö ja vastuu lapsen asioissa lakkaa hoidon aikana eikä vaiheessa, jossa lapsi siirtyy avohuollon asiakkaasta sijaishuollon asiakkaaksi. Lapselle nimetty sosiaalityöntekijä on lapsen asioista vastaava henkilö koko hänen asiakkuutensa ajan. Sijaishuoltopaikan tehtävänä taas on huolehtia ja vastata lapsen kasvusta ja huolenpidosta sosiaalityöntekijän toimeksiantona. (Saastamoinen, 2016, s. 137)

Lastensuojelulaki uudistui 1.1.2020 ja lain tarkoitus oli lisätä sijoitettujen lasten perusoikeuksia. Lastensuojelulain muutoksilla halutaan vahvistaa kodin ulkopuolelle

sijoitetun lapsen oikeutta hyvään ja ihmisarvoa kunnioittavaan kohteluun sekä tarpeelliseen valvontaan ja huolenpitoon. (Lastensuojelulaki, 417/2007; STM, n.d.) Lastensuojelun ammattilaisten tehtävänä on luoda turvallinen ja hyväksyvä ilmapiiri sijoitetuille lapsille sekä tehdä lasten arjesta parempaa.

Lapsen ollessa lastensuojeluasiakkaana ja lasta sijoittaessa on aina otettava selvää lapsen toivomuksista ja mielipiteistä lapsen iän ja kehitystason vaativalla tavalla. Lastensuojelulaki määrittää myös toteutettavasta yhteistyöstä lapsen vanhempien ja sijaishuollosta vastaavien henkilöiden välillä. Yhteistyötä tulee tehdä mahdollisuuksien mukaan, koska vaivaton yhteistyö mahdollistaa onnistuneen sijaishuollon ja näin varmistetaan lapsen hoidon jatkuvuus sijaishuoltoprosessissa. (Saastamoinen, 2010, ss. 67, 112)

Lastensuojelulaitoksena lastensuojelulain mukaan pidetään lastenkoteja, nuorisokoteja sekä koulukoteja. Lastensuojelulaitoksina pidetään myös muita edellä mainittuihin rinnastettavia laitoksia. Muita nimikkeitä lastensuojelulaitoksille ovat muun muassa vastaanottokoti ja laitosluvan saanut ammatillinen perhekoti. Lastensuojelulaki ei erikseen määritä millaisia laitoksia voidaan pitää lastensuojelulain mukaisina laitoksina. Laissa kerrotaankin, että lastensuojelun sijaishuoltoa voidaan toteuttaa lasten- ja nuorten sekä koulukoteihin verrattavissa lastensuojelulaitoksissa. (Saastamoinen, 2010, s. 89)

Lastensuojelun sijaishuollossa on tapahtunut rakenteellinen muutos, jossa julkisen sektorin tuottamat palvelut ovat vähentyneet ja lastensuojelun sijaishuoltoa tuottaa yhä enemmän yksityinen sektori, järjestöt ja yritykset. Sijaishuoltoa tarjoavat laitokset ovat samaan aikaan lapselle koti, mutta myös julkista valtaa toteuttava taho. Julkista valtaa toteuttavana tahona laitostoimintaa määrittävät lainsäädäntö ja sen asettamat velvoitteet sekä palvelusta sovitut kriteerit. Lapsen näkökulmasta sijaishuoltopaikka tarjoaa lapselle kodin, jossa eletään lapsen arkea ja josta muotoutuu yksi elämän vaihe lapsen elämänhistoriassa. (Enroos, 2016, ss. 227, 229-230)

Sijaishuoltopaikan tehtävä muotoutuu lapsen sen hetkisen elämäntilanteen ja olosuhteiden mukaan. Sijaishuoltopaikkojen tehtävänä on mahdollistaa lapselle arkea, mutta yhtäaikaaisesti sen tehtävänä on lapsen kuntouttaminen sekä terapeuttisen ympäristön tarjoaminen. Lastensuojelulain mukaan sijaishuoltopaikan tulee dokumentoida lapsen

elämää sijaishuollossa sekä arvioida lapsen tilannetta, tehdä erilaisia suunnitelmia ja päätöksiä muun muassa koskien lapsen yhteydenpitoa vanhempiin ja muihin läheisiin sekä sopia yhteistyöstä sosiaalityöntekijään ja muihin yhteistyötahoihin. Sijaishuoltopaikassa eletään joka päivä arkea sijoitettujen lasten kanssa, jolloin suurin osa edellä mainittujen tehtävien tarkastelusta ja seuraamisesta jääkin sijaishuoltopaikkojen vastuulle. (Enroos, 2016, s. 230)

Lastensuojelulaissa määritellään sijaishuoltolaitoksen kasvuoloista ja toimitiloista, mutta laitoshuololle asetetut säädökset ovat hyvin väljät. Lastensuojelulaitoksen tiloista on määritelty, että toimitilojen tulee olla riittävät ja asianmukaiset. Riittäviksi ja asianmukaisiksi toimitiloiksi voidaan katsoa sellaiset tilat, missä lapsella on mahdollisuus riittävään yksityisyyteen, mahdollisuus olla yksin. Vuonna 2004 Lastensuojelun keskusliitto on julkaissut valtakunnalliset sijaishuollon laatuksiteerit, joissa määritellään sijaishuollon laatuun vaikuttavia tekijöitä. Laatuksiteereissä mainitaan sijaishuoltopaikan vastuusta huolehtia henkilöstön riittävästä määrästä ja koulutuksesta. Laatuksiteerien mukaan lasten omien tilojen lisäksi lastensuojelulaitoksessa tulee olla riittävät kodinomaiset yhteiset tilat sekä tilan koko tulee olla suhteessa sijaishuoltopaikan lasten lukumäärään. Lapsen sijaishuollon tulee myös kiinnittää huomiota lapsen kasvuympäristöön, jossa kodinomaisuus ja viihtyvyys on turvattu. Sijaishuoltopaikan tilojen tulee mahdollistaa lasten yhteistoiminta ja tekeminen sekä mahdollisuus riittävään yksityiseen. (Saastamoinen, 2010, ss. 90-92)

2.3 Sosiaalipedagoginen ajattelumalli

Seuraavissa kappaleissa käyn läpi sosiaalipedagogiikkaa ja sen historiaa, koska työni teoreettinen viitekehys on sosiaalipedagogiikka. Sosiaalipedagogiikassa ei ole kyse mistään tietyistä pedagogisista menetelmistä tai tekniikoista. Siinä ei ole kyse mistään erityisestä ammattiopista, vaan kyse on tietynlaisesta pedagogisesta ajattelutavasta. (Hämäläinen, 2020, s. 150)

Sosiaalipedagogiikka on monialainen tieteen ja kasvatuksen ala, ja moninaisuus on luonnehtinut sosiaalipedagogiikkaa sen alkuaajoista lähtien. Tieteenalana sosiaalipedagogiikka syntyi 1800-luvulla Saksassa, mistä se levisi muualle maailmaan. Sosiaalipedagogiikan kehityksessä oli alusta alkaen mukana voimakas käytännöllinen

suuntautuminen. Alan käytännön sovellukset kehittyivät eri maiden tarpeiden mukaiseksi erilaisten yhteiskunnallisten olosuhteiden vuoksi ja näiden tarpeiden pohjalta erilaisiksi. (Nivala & Ryyänen, 2019, s. 22)

Sosiaalipedagogiikka voidaan nähdä ajattelu- ja toimintaperinteenä, joka aikaansaa ja uudistaa omaa itseymmärrystään. Sosiaalipedagogiikan tulkinnassa korostuukin eri kansalliset ja kulttuuriset perinteet. Sosiaalipedagogiikka alana on kasvanut eri maissa omanlaiseksi teoreettiseksi ja käytännölliseksi kokonaisuudeksi, mikä on vahvasti sidoksissa yhteiskunnalliseen toimintaympäristönsä. (Hämäläinen & Kurki, 1997, s. 10; Nivala & Ryyänen, 2019, s. 23)

Sosiaalipedagogiikka yhdistää yhteiskunta- ja kasvatustieteiden näkökulmia.

Sosiaalipedagogiikassa ollaan kiinnostuneita ilmiöistä ja niiden sosiaalisista ja kasvatukseen liittyvistä seikoista. Sosiaalisuus viittaa ihmisten vuorovaikutukseen ja ihmisten välisiin suhteisiin. Se nähdään myös osana yhteisöjä ja kuuluu yhteisöllisyyteen. Sosiaalinen ymmärretään yhteiskunnallisuudeksi, joka tarkoittaa yhteiskunnallisia suhteita ihmisen, kasvun ja kasvatuksen välillä. Sosiaalipedagogiikassa sosiaalinen viittaa myös huono-osaisuuteen ja ongelmiin sekä huono-osaisuudessa ja ongelmissa auttamiseen.

Sosiaalipedagogiikka on ihmisten välisten vuorovaikutuksen, yhteiselämän ja yhteisöllisyyden tukemista ja käsittelyä. Se on yksilön ja yhteiskunnan suhteen ymmärtämistä ja vahvistamista sekä huono-osaisuuden kasvatuksellista kohtaamista, lievittämistä ja ehkäisyä. Sosiaalipedagogiikkaa voidaan ymmärtää näiden näkemysten pohjalta eri tavalla. Yhden määritelmän mukaan sosiaalipedagogiikassa keskitytään yhteisöihin ja yhteisöllisyyteen sekä siinä toimimiseen. Toisessa määritelmässä tarkastellaan yhteiskunnallista kasvua ja kiinnittymistä yhteiskuntaan. Kolmas määritelmä tuo esiin yhteiskunnallisen huono-osaisuuden ja sen lievittämisen kasvatuksellisin menetelmin. (Nivala & Ryyänen, 2019, ss. 16-17)

Sosiaalipedagogiikassa pedagogiikka tarkoittaa kasvatuksellista oppia. Kasvatus nähdään tavoitteellisena toimintana ja sille on ulkoapäin asetettu tai yhdessä sovittu päämäärä. Sosiaalipedagogiikassa ollaan kiinnostuneita kasvun tukemisesta sekä kasvun prosessista myös ilmiönä. Sosiaalipedagogiikassa kasvatus nähdäänkin kasvun tukemisena ja kasvuun saattamisena kuin itse kasvatuksena. Sosiaalipedagogiikan lähtökohtana ja arvopohjana on

tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus. Sen tavoitteena on edistää kasvatuksellisin keinoin yksilön edellytyksiä hyvään yhteiselämään sekä parantaa humanista ja sosiaalista hyvinvointia. (Nivala & Ryyänen, 2019, s. 17)

Sosiaalipedagogiikka voidaan jakaa kolmeen toiminta-alaan, jotka ovat tieteenala, käytännön työala ja koulutusala. Sosiaalipedagogiikka tieteenalana yhdistää yhteiskunta- ja kasvatustieteitä. Se käsittelee yhteisöä kasvatuksen näkökulmasta ja kasvatusta yksilön ja yhteiskunnan välisen suhteen näkökulmasta. Käytännön työalana sosiaalipedagogiikkaa voidaan kuvailla kasvatusta painottavaksi sosiaalisesti työksi tai sosiaalisen kehityksen edistämistä korostavaksi kasvatustyöksi. Sosiaalipedagoginen ajattelu voi olla pohjana monessa sosiaali- ja terveysalan työssä sekä muissa ihmisten kanssa tehtävässä työssä. Maailmalla sosiaalipedagogi on ammattinimike ja koulutus valmistaa tiedettyihin sosiaalipedagogisiin työtehtäviin. Suomessa sosiaalipedagogisen koulutuksen tavoitteena on kuitenkin tarjota mahdollisuus sosiaalipedagogiseen työotteeseen ja ajattelumalliin. (Nivala & Ryyänen, 2019, s. 15)

Sosiaalipedagogiikan historiasta on mahdollista löytää kaksi kehityssuuntausta, joista toinen korostaa yleistä yhteiskunnallista kasvatusta ja toinen sosiaalisten ongelmien kohtaamista pedagogisin menetelmin. Nämä kaksi kehityssuuntausta näkyvät edelleen sosiaalipedagogiikan kahtena näkemyksenä sen toiminta-alueesta ja tehtävästä. Nämä kehityssuunnat eivät kuitenkaan ole erillisiä vaihtoehtoja tai sulje toistaan pois. Molempia tarvitaan määrittelemään sosiaalipedagogiikka, koska itsestään kumpikin tuo esiin alan luonteesta ja tehtävästä yksipuolisen kuvan. Sosiaalipedagogiikassa, teoreettisessa kokonaisuudessa, nämä täydentävät toisiaan ja käytännön työssä ne kääriytyvät toisiinsa. (Nivala & Ryyänen, 2019, ss. 56-57)

Sosiaalipedagogisen ajattelun yksi lähtökohta on ajatus siitä, että ihmisen kasvu tapahtuu yhteisöissä ja yhteiselämässä toisten kanssa. Sosiaalipedagogiassa puhuttaessa ihmisten välisistä suhteista nousee väistämättä esiin käsite dialogi. Sosiaalipedagogiikassa dialogilla tarkoitetaan erityislaatuista suhdetta ja vuorovaikutusta. Dialogilla tarkoitetaan ihmisiä, jotka ovat tasa-arvoisesti toiseensa suhtautuvia tai tasa-arvoista suhtautumista opettelevia ihmisiä ja heidän kanssakäymistään. Näiden ihmisten välisessä kommunikaatiossa pyritään etsimään ja tunnustelemaan mielipiteitä ja merkityksiä sekä opitaan ympäröivästä

maailmasta ja toisista henkilöistä. Dialogi ei tarkoita, että dialogiin osallistuvat ovat yhtä mielisiä mutta heiltä vaaditaan toisen kunnioittamista ja arvokasta kohtaamista. Edellä mainitut asiat ovat niitä, mitä toivotaan sosiaalipedagogiassa nähtäväksi. (Nivala & Ryyänen, 2019, ss. 111-112)

Pedagoginen suhde käsitteellä voidaan kuvata kasvatustyössä tavoiteltavaa suhdetta. Tämä pedagoginen suhde tarkoittaa kahden yksilön välistä kasvatuksellista suhdetta, jossa on läsnä toisen kunnioitus. Pedagoginen suhde -käsite on Herman Nohlin kehittämä. Nohlin mukaan suhteen perustana ei ole niinkään kasvattajan kokemukset ja odotukset vaan kasvavan ihmisen kokemukset. Tässä pedagogisessa suhteessa kasvattaja on kasvavaa ihmistä varten eikä kasvattajan tai kasvatusta määrittävän yhteiskunnan tai valtion päämäärien vuoksi. Pedagogisessa suhteessa ei voida pakottaa vuorovaikutukseen vaan kasvavan ihmisen on tultava siihen vapaaehtoisesti. Vuorovaikutuksessa kasvava asettuu kasvattajan auktoriteettiin ja kasvattajan tulee kunnioittaa kasvavan itsemääräämisoikeutta ja vapautta. Pedagogisessa suhteessa on siis kaksi yksilöä, jotka kunnioittavat toinen toisiaan ja se perustuu vapaaehtoisuuteen. Luottamus ja joustavuus sekä sensitiivisyys ja molemminpuolisuus antavat mahdollisuuden kasvavan ihmisen yksilölliseen huomioimiseen tarpeineen ja mahdolluuksineen. Sosiaalipedagogiikassa nostetaan esille tärkeänä elementtinä ihmisten välinen vuorovaikutus, toisen ihmisen ja hänen kokemuksensa kunnioittaminen sekä aikomusta pyrkiä löytämään paras mahdollinen ymmärrys käsiteltävästä asiasta. (Nivala & Ryyänen, 2019, ss. 115-117)

3 Vuorovaikutuksen merkitys lastensuojelussa

Vuorovaikutuksella ja vuorovaikutuksen laadulla on tärkeä osa ihmissuhdetyössä. Lastensuojelutyössä lapsen kohtaaminen ja kohtaamisen laatu voi vaikuttaa suuresti lapsen arkeen. Seuraavissa kappaleissa kerrotaan vuorovaikutuksesta ja sen vaikuttavuudesta lastensuojelutyössä.

3.1 Vuorovaikutustaidot osana lastensuojelutyöskentelyä

Dialogisuus on kaiken vuorovaikutuksen ydinaluetta. Dialogi tarkoittaa vuorovaikutusta ja kuuntelua. Se tarkoittaa keskustelua, jossa jokainen arvostaa toista osallistujaa sekä jokaisen mielipide on arvokas. Dialogin avulla keskustelu muuttuu avoimeksi. Dialogin vastakohta on monologi, joka on yksinpuhelua, eikä siinä kuunnella toista osapuolta. Ammatillisessa keskustelussa dialogi on keskustelutaitoja ja se on tietoista toimintaa. Ammatillisessa dialogissa keskeistä on kieli, mitä puhumme toinen toisillemme. Dialogisuus voi parhaimmillaan muuttaa ja rikastuttaa sekä avartaa työntekijän persoonallisuutta. Jotta keskusteluissa voi saada toisenlaisia vastauksia, tulee työntekijän muuttaa tietoisesti omaa keskustelukäytäntöään. (Väisänen;Niemelä;& Suua, 2009, ss. 9-11)

Puhuminen on helpompaa kuin toisen kuunteleminen. Väisäsen ym. (2009, ss. 20-21) mukaan kokeneet työntekijät kuuntelevat enemmän kuin uransa alussa olevat työntekijät. Toisen kuunteleminen muuttaa ihmistä enemmän kuin puhuminen. Kuuntelemisessa olennaista on omien ennakkosenteiden siirtäminen sivuun sekä yrittää löytää kuulemastaan asioita, joihin ei tavallisesti kiinnitä huomiota. Yksi tapa kuunnella toista on etsiä kertomuksesta asioita, jotka tekevät omat ennakkokäsitykset vääriksi. Oma kuuntelutaitoa voi myös harjoitella. Dialogisessa keskustelussa hiljaisuudella on oma merkityksensä. Hiljaisuus voi tarkoittaa aktiivista kuuntelua tai vetäytymistä. Hiljaisuus eli odottaminen on tärkeää asiakastyössä. Omien ajatusten tyrkyttämisen sijasta voidaan odottaa toisen ajatuksia ja päästä näin mukaan dialogin virtaan. Omat vahvat mielipiteet ja kannanotot ovat esteitä ja patoja keskusteluissa. Odottamalla ja viivyttämällä saamme aikaa vaihtaa suuntaa, ottaa aikaa keskusteluun tai jopa katsoa asiaa uudelta kantilta. Viivyttely myös mahdollistaa toisen keskustelijan ajatusmaailmaan eläytymistä.

Sanaton vuorovaikutus on osa vuorovaikutusta. Ihminen lukee toisen tunteiden vaihteluita tarkasti ja sanaton viestintä välittyy salamanopeasti ihmisestä toiseen. Sanattomalla viestillä on puheessa suurempi osuus kuin osataan ajatella. Sanaton vuorovaikutus alkaa jo ennen puheen alkua ja siihen liittyy keskustelussa mukanaolijoiden keskusteluetäisyys ja katsominen. Vartalon liikkeet, eleet ja koskettaminen viestivät myös sanattomasti. Ammatillisena keskusteluissa opitaan tiettyjä rooleja, eleitä ja puhetapoja, jotka kertovat ammattitaidosta ja työpaikan keskustelukulttuurista. Yksi sanattomaan viestintään kuuluva

ilmiö on peilautumisilmiö. Peilautumisilmiöllä tarkoitetaan sitä, että keskenään vuorovaikutuksessa olevat ihmiset alkavat jäljittelemään toisen asentoa, ilmeitä ja eleitä. Ilmiötä voi tietoisesti käyttää hyväkseen esimerkiksi ammatillisissa keskusteluissa, jolloin peilautumisilmiö voi edesauttaa keskustelun etenemistä. (Väisänen ym., 2009, ss. 28-31)

Ihmissuhdealalla keskustelut ja työtehtävät liittyvät usein ihmisten erilaisiin elämänongelmatilanteisiin. Koska ammattihenkilöt pyrkivät hoitamaan ongelmallisia tilanteita, tulee heidän myös pyrkiä selittämään taustalla olevia ongelmia. Ihmissuhdetyössä on tärkeää pyrkiä ymmärtämään elämän eri ongelmia. Ammatillaisen tulkitsessa asiakkaalle asioita, asiakas tulee odottaneeksi ammatillaisen ratkaisevan ongelmalliset tilanteet. Ymmärtäminen avaa asiakkaalle mahdollisuuden olla osallisena tekemässä ratkaisuja omissa asioissaan eikä asiakkaan oma vastuu jää huomiotta. Tänä päivänä asiakkaat tiedostavat, ettei ammatillaisen käyttämä vallankäyttö ole sopivaa, ja he osaavat suhtautua vallankäyttöön kriittisesti. (Mönkkönen, 2007, ss. 38-39, 45)

3.2 Korjaava vuorovaikutus

Kohtaamisen olennainen perusta on ihmisyydessä, lähimmäisyydessä ja kanssakulkemisessä. Luonnollinen kohtaaminen on asettumista kasvokkain toisen kanssa. Se on sekä aitoa että arkista kohtaamista. Aito kohtaaminen on sitä, että ihminen haluaa jakaa asioita toisen kanssa niin iloineen kuin suruineen. Kanssakäymisen ydin on kohtaaminen. Se on yksinkertaista ja teeskentelemätöntä ilman kepposia ja kujeita. Kohtaaminen on helppoa mutta toisaalta myös vaikeaa. Aito kohtaaminen tapahtuu tilanteessa, toteutetaan hetkessä eikä sitä voi suorittaa. Todellisessa vuorovaikutustilanteessa kohtaaminen vaatii rohkeutta asettua tilanteeseen. Kohtaaminen on vuorovaikutuksessa pysymistä, pysähtymistä ja yhdessä kulkemista ja myös silloinkin, kun lopputulos ei ole ennustettavissa. (Mattila, 2007, ss. 32-33)

Lapsen kohtaaminen lastensuojelutyössä on tärkeää. Lapsen kunnioittaminen ja arvostaminen on sitä, että koetetaan lisätä lapsen omanarvontuntoa ja itsearvostusta. Vahvistaakseen lasta aikuisten tulee omassa toiminnassaan viestiä lapsen olevan hyvä juuri sellaisenaan, riippumatta hänen suorituksistaan. Aikuisten tulee kannustaa ja rohkaista lasta hänen omassa toiminnassaan. Haastavissakaan elämäntilanteissa lasten kanssa

työskennellessä ei ole oikeutta käyttää menettelytapoja, jotka loukkaavat lapsen persoonaa. (Mattiila, 2007, ss. 49-50)

Terapeuttinen asenne lastensuojelutyössä on parantavaa dialogia. Työntekijän terapeuttinen asenne tarkoittaa asettumista tasavertaiseen tilaan, jossa työntekijällä ei ole valmiita vastauksia tai ratkaisuja. Hänen tulee kohdata lapsi empaattisesti ja tietoisesti läsnä olevana aikuisena. Terapeuttinen aikuinen kuuntelee myötätuntoisesti, ymmärtää toisen käyttäytymistä ja eri tunteita empaattisesti. Terapeuttinen asenne on toisen elämäntilanteen ymmärtämistä kokonaisvaltaisesti. Terapeuttisen kohtaamisen tärkeitä työkaluja ovat myötätunto ja empatia. (Lamberg, 2018, ss. 87-89)

Terapeuttisessa vuorovaikutuksessa ihmisen on mahdollista muuttaa tapansa ajatella ja toimia ja siinä pyritään vaikuttamaan ihmiseen sisäisesti. Terapeuttinen vuorovaikutus voi tapahtua empaattisessa ja ymmärtävässä ihmissuhteessa ja se antaa mahdollisuuden ymmärtää itseään paremmin. Ihminen ei useinkaan kykene oivaltamaan itseään tai pyri muutokseen ulkopäin käskettynä eikä toisen kertoma totuus tavoita ihmisen sisintä. Terapeuttisessa vuorovaikutuksessa ihmisen tulee itse määritellä totuus itsestään ja tavoittelemansa muutos. (Lamberg, 2018, s. 89)

Turvaton ja kaoottinen arki vaikuttaa lapsen vuorovaikutustaitoihin ja voi estää lasta oppimasta selkeitä toimintatapoja. Hänen toisiin ihmisiin kohdistavasta toiminnasta saattaa tulla ristiriitaista. Vuorovaikutuksen merkityksestä lapsen ja vanhemman välillä on tultu enemmän tietoisemmaksi. Lapsen ja vanhemman väliseen vuorovaikutukseen kuuluu katse, kosketus ja ääni. Se, millaisella äänensävyllä vanhempi puhuu lapselleen ja kuinka hän koskettaa lastansa, vaikuttaa vuorovaikutuksen laatuun. Pieni lapsi tarvitsee aikuisen tukea säädelläkseen omia tunteitaan sekä oppiakseen itsesäätelyä ja tunnereaktioitaan. Luottavainen ja turvallinen kiintymyssuhde on perusta tasapainoiselle kehitykselle. Sijaishuollossa kohdataan lapsia, joille on ehtinyt tulla varhaisen vuorovaikutuksen puutteista johtuvia vinoumia. Sijoitukseen tulevalle lapsella saattaa olla jatkuva stressitila johtuen aivojen tunnekeskuksen jatkuvasta hälytystilasta. Lapsi ei ole saanut riittävää tukea eikä apua omien tunnereaktioiden säätelyyn. Sijaishuollossa arjen työkaluna lapsikeskeisessä hoidossa on jatkuvasti säätelevä vuorovaikutus. Säätelevä vuorovaikutus luo turvaa, vahvistaa hyvää sekä laannuttaa pahaa. (Niemelä, 2005, ss. 66-67)

Lastensuojelussa ohjaajien ja lasten vanhempien tehtävänä on asettaa rajat lapsille ja nuorille. Rajojen asettaminen voi olla haastavaa kiintymystä vastustavien lasten kohdalla, koska he voivat kokea sen itseään loukkaavana. Aikuisen tulee huomioida oma käyttäytymisensä rajojen asettamisessa kiintymistä vastustavalle lapselle. Tilanteessa tulee välttää epäkunnioittavaa ja välinpitämätöntä toimintaa, jollaista kiintymyssuhdehäiriöiset lapset ovat joutuneet kokemaan. Leikkisä ja utelias asenne lapsen asioihin auttaa parempaan vuorovaikutukseen myös rajaamistilanteissa. Aikuisen ei myöskään tule hyväksyä lapsen vihamielistä käyttäytymistä vuorovaikutustilanteissa, vaan hänen on pyrittävä johtamaan ja ylläpitämään sitä omalla toiminnallaan. (Becker-Weidman & Shell, 2008, s. 261)

Vuorovaikutustilanteissa kiintymyshäiriöstä kärsivä lapsi haluaa usein olla se, joka kontrolloi tilannetta, haluaa määrätä mitä tehdään ja miten tehdään. Heidän käytöksensä voi vaikuttaa siltä, että he kontrolloivat tilannetta, mutta sisimmässään he pelkäävät. He saattavat pelätä intiimiyyttä ja uskovat, ettei heitä voi rakastaa. Traumatisoituneet ja kiintymyshäiriöiset lapset eivät ole sisäistäneet vanhemman rakkautta, johon liittyy myös rajojen asettamista. Lapsen sisäistäessä rakkauden, hän myös kykenee sisäistämään rajojen asettamisen. Traumatisoitunut ja kiintymyshäiriöinen lapsi on usein kronologista ikäänsä nuorempi. Erilaisissa vuorovaikutustilanteissa häntä tulee kohdella kehitystasonsa eikä kronologisen iän mukaan. (Becker-Weidman & Shell, 2008, s. 262)

Lastensuojelun ammattilaisena olisi tärkeää selvittää, millaista vuorovaikutusta lapsen ja vanhempien välillä on sekä millaista vuorovaikutusta he pitävät hyvänä. Vuorovaikutustilanteissa traumatisoituneiden lasten kanssa on tärkeää kontrolloida omaa suhdetta lapseen olematta kuitenkaan kontrolloiva. Tällaisessa ihmissuhteessa on tärkeää, että aikuinen johtaa vuorovaikutustilannetta ja vastaa tilanteen tunteenomaisesta puolesta. Tämä tarkoittaa sitä, että aikuisen ei tule reagoida lapseen vaan lapsen tulee reagoida aikuiseen. Tämä ei tarkoita kontrollointia vaan aikuisen tukea lapselle. Siinä on tarkoituksena rakentaa side aikuisen ja lapsen välille sekä säilyttää emotionaalisesti suosiollinen yhteys. (Becker-Weidman & Shell, 2008, ss. 263-265)

4 Hyvän laitoshuollon lähtökohdat

Luottamus ja luotettavuus ovat hyvän hoidon ja yhteistoiminnan edellytyksiä hoito- ja asiakassuhteissa. Luotettavuus koostuu monista eri tekijöistä asiakastyössä. Yksi itsestään selvä tekijä on vaitiolovelvollisuus sosiaali- ja terveysalalla. Luotettavuus on enemmän kuin pelkkä vaitiolovelvollisuus asiakkaan asioissa. Luotettava työntekijä työskentelee asiakkaan parhaaksi eikä häntä ohjaa omat tarpeet tai itsekkäät syyt. Tärkeää on myös, että työntekijä kantaa vastuun omista työn herättämistä tunteista itsessään eikä kaada omia henkilökohtaisia tunteitaan asiakkaan niskaan. (Mattila, 2007, s. 23) Seuraavissa kappaleissa kerrotaan, mitkä asiat vaikuttavat hyvään laitoshuoltoon lastensuojelun sijaishuollossa sekä avataan arkirytmiongelman käsitettä.

4.1 Hoidollinen arki

Lastensuojelutyötä on leimannut aikuislähtöinen toiminta. Lastensuojelussa tilaa auttamiselle tuo se, että ensin on löydettävä tilaa lapsen kokemuksille ja kertomuksille. Lapsilähtöinen työ edellyttää kykyä siirtyä pois tietäjän roolista ja asettua oppijan rooliin. Lastensuojelutyössä tarvitaan taitoa rakentaa luottamusta, laskeutua lapsen kanssa samalle aaltopituudelle sekä luoda tilaa turvalliselle kertomiselle. Lapsilähtöisellä työskentelyllä tarkoitetaan työskentelyä lapsen kanssa, jossa ollaan kiinnostuneita lapsen kiinnostuksen kohteista ja toiveista huomioiden lapsen kehitystaso. (Välivaara, 2008, ss. 77–78)

Psykoterapia, lääkehoito ja osastohoito koetaan lasten ja nuorten psykiatriseksi hoidoksi. Jari Sinkkosen (2010) mukaan laitoshoidon arkea ja sen hoidollisia vaikutuksia ei ole riittävästi tiedostettu. Sijoitetun lapsen luottamus maailmaan turvallisena ja hyvänä paikkana on usein horjunut, ja lapsi voi suhtautua ihmisiin avoimen vihamielisesti ja epäluuloisesti. Lapsi voi olla suojaton ulkoapäin tuleville paineille. Pelokas ja hauras lapsi sietää huonosti painetta ja muutoksia ja hän voi joutua helposti paniikkiin. Lastensuojelun yksikössä lapsella on mahdollisuus solmia uusia hoivallisempia ja turvallisuutta tuovia kiintymyssuhteita, mihin hänellä ei aikaisemmin ole saattanut olla mahdollisuutta. (Sinkkonen, 2010, s. 12)

Sijoitetun lapsen taustat voivat olla hyvin rikkonaiset ja lapsen elämään on voinut kuulua kaltoinkohtelua ja jopa pahoinpitelyä sekä hyväksikäyttöä. Lapsen elämässä on voinut olla

myös useita katkonaisia kiintymyssuhteita. Lapsi on saattanut joutua olemaan itsensä varassa pitkän aikaa, ja hän on jopa voinut kantaa huolta ja hoitanut omia vanhempiaan. Lapsen joutuessa olemaan vanhempiensa hoitaja tai itsensä varassa, voi hänellä olla vaikeuksia asettua sijaishuoltopaikan aikuisten hoidettavaksi ja luottaa aikuisen huolehtivan hänestä. Tilanteen asetuttua lapsi saattaa kokea vihantunteita ja pettymystä hyljätyn tunteiden vuoksi. Lapsi saattaa testata aikuisia olettaen, etteivät aikuiset kestä hänen vihaansa, raivoaan ja kauheuttaan sekä olettaen aikuisten hylkäävän hänet. Hyljätty ja kaltoinkohdeltu lapsi testaa hypoteesiaan uusia aikuisia kohtaan. Vasta oman kokemuksensa kautta lapsi huomaa, etteivät uudet aikuiset hylkää ja mahdollisuus luottamukselle lisääntyy. (Sinkkonen, 2010, ss. 13,14)

Lapsen tultua sijoitetuksi sijaishuoltopaikkaan, hän on saattanut kokea useaan otteeseen epäoikeudenmukaisuutta sekä kaltoinkohtelua. Huostaanotto ja sijoitus voi lisätä lapsen kokemusta siitä, että häntä kohdellaan epäoikeudenmukaisesti. Hän saattaa myös kokea, ettei ole tasavertaisessa asemassa verraten ikätovereihin. Sijaishuoltopaikan tehtävänä on toimillaan näyttää lapselle, että aikuisilla on halu toimia oikein ja oikeudenmukaisesti, jotta lapsen luottamus toisia kohtaan voi kasvaa uudelleen. (Partanen, 2005, s. 14)

Lapsen ja nuoren hoito ja kasvatusta vaativat sijaishuoltopaikalta aikaa ja kärsivällisyyttä. Sijaishuoltopaikan tapa tukea lapsen kasvua vaikuttaa sijaishuollossa olevan lapsen kuntoutukseen. Aikuisten käyttäessä aikaa luodakseen lapsen luottamuksellisen, lämpimän ja kunnioittavan suhteen, auttaa se lasta näkemään ja ymmärtämään oman tilanteensa paremmin. Ehdoton hyväksyntä ja myötätunto auttavat lasta näkemään oman tilanteensa sekä omat mahdollisuutensa tulevaisuuden suhteen. Ne voivat myös antaa tilaa unelmille ja niiden toteuttamiselle. Toivottomuus, kuten toivokin on tarttuvaa. Toivon ylläpitäminen ja toiveikkaan ilmapiirin luominen on yksi sijaishuoltopaikan tärkeimmistä tehtävistä. (Partanen, 2005, ss. 20-21, 23)

Sijaishuoltoa koskeissa eettisissä keskusteluissa jatkuvasti läsnä tasa-arvoisuus ja oikeudenmukaisuus. Se, onko tasa-arvoista ja oikeudenmukaista, että kaikki saavat samat asiat vai se, että jokainen saa sen mitä tarvitsee. Joskus yksilöllinen hoito ja yksilöllisten tavoitteiden mukainen toiminta saattaa näyttäytyä ulos päin epäoikeudenmukaisuutena. Edellä mainitussa tilanteessa sijaishuoltopaikan aikuisten on tärkeää käydä keskustelua

periaatetasolla lasten ja nuorten kanssa. Joskus virheitä tapahtuu, tällöin on tärkeää myöntää virheet ja pyytää anteeksi. Aikuisten malli edesauttaa lasten ja nuorten moraalista kasvua ja kehitystä. (Partanen, 2005, ss. 15-16)

Arkirytmillä tarkoitetaan Salomonin (2014, s. 43) mukaan arjen rytmittämiseen vaikuttavia tekijöitä. Arkirytmiongelma saattaa näyttäytyä uni-valverytmin ongelmana tai säännöllisen ruoka-aikojen puuttumisella. Arkirytmiongelma voi myös näkyä lapsen ja aikuisen yhteisen ajan ja kohtaamisten puuttumisena. Heiltä voi puuttua kokonaan säännölliset arkirutiinit, jotka rytmittävät arkea.

Toimivassa arjessa säännöllinen uni-valverytmi on tarpeellinen. Yhä enemmän on huomioitu arkirytmien vaikutusta hyvinvointiin ja hyvään terveyteen. Arkirytmi voi kadota syystä tai toisesta lapsen elämästä. Arkirytmien ollessa sekaisin, toiminta on usein omaehtoista ja voi ajoittua yöaikaan, kuten tietokoneella pelaamiseen. Lastensuojelunuorilla esiintyy arkirytmiin liittyviä ongelmia, jotka ovat tuttuja lastensuojelulasten kanssa työskenteleville. Lapset ja nuoret tarvitsevat arkirytmiongelmiinsa enemmän tukea kuin aikuiset. (Salomon, 2014, ss. 35,37,42)

Sijaishuoltopaikkojen säännölliset rutiinit tuovat turvaa ja rakennetta lasten arkeen. Lastensuojelulasten elämästä ovat saattaneet puuttua säännölliset rutiinit täysin kokonaan, kuten ruoka-ajat, toistuvat aamu- ja iltatoimet sekä nukkumaanmenoajat. Toisinaan sijoitetut lapset saattavat käydä ihmettelemässä täyttä jääkaappia, josta ruoka ei lopu. Kiintymyssuhdeteorian mukaan turvallinen kiintymys perustuu ennakoitavuuteen ja loogisuuteen. Ennakoitavuus ja loogisuus tarkoittavat, että lapselle on annettava mahdollisuus tietää, mitä seuraavaksi tapahtuu tai mitä tapahtuu huomenna tai ensi viikolla. Sijoituksen alussa lapselle saattaa riittää tieto säännöllisistä rutiineista, kuten ruokailuajoista tai mihin hän illalla käy nukkumaan. (Sinkkonen, 2010, s. 13)

Sijaishuollon arjessa on tärkeää muistaa, että lasten ja nuorten hoito ja kasvatus rakentuvat kaikista pienistä elementeistä yhdessä. Näitä arjen elementtejä ovat sijaishuoltopaikan rakenteet ja järjestelyt, sijaishuoltopaikan toimintakulttuuri ja tavat sekä kuinka asioista keskustellaan. Myös sijaishuoltopaikan arjen rytmit, ruokailutavat sekä nukkumisjärjestelyt ovat osa hoitavaa arkea. Myös aikuisten vaihtuminen ja vuorojen vaihtuminen,

sijaishuoltopaikan ilmapiiri, vanhempien tapaamiset ja lasten ja nuorten koulunkäynti ovat osa lasten arkea. Se, kuinka aikuiset suhtautuvat lasten vanhempiin ja sijoitettuihin lapsiin, ovat iso osa sujuvaa ja hoitavaa arkea. Sijaishuoltopaikan on tärkeää huolehtia, että sen resurssit ovat riittävät tukemaan elämän myllerryksessä olevaa lasta. Sen tulee antaa kokemus, että aikuiset ovat häntä varten ja pystyvät huolehtimaan lapsesta ja hänen turvallisuudestaan. (Niemelä, 2005, ss. 70-71)

4.2 Osallisuus lastensuojelussa

Lastensuojelulain 4. luku (417/2007) käsittelee lapsen osallisuutta lastensuojelussa. Lapsen osallisuudessa on kyse siitä, että lapsella on mahdollisuus olla osallisena kehittämässä ja toteuttamassa oman etunsa turvaamiseksi tehtävää työtä. Lapsen kanssa tehtävässä työssä oleellista on lapsen osallisuus ja se tulee huomioida kaikessa työskennellessä sijoitettujen lasten kanssa. Viranomaisilla on velvoite kohdella lasta tasa-arvoisesti yksilöinä sekä antaa mahdollisuus vaikuttaa itseään koskevissa asioissa. (Saastamoinen, 2010, ss. 65-66)

Suomen perustuslain (731/1999, §6) sekä nuorisolain (1285/2016, §24) ja lastensuojelulain (417/2007, 4. luku) mukaan lasten tulisi olla mukana päättämässä heitä koskevissa asioissa, koska lapset ovat asiantuntijoita lasten elämäänsä ja arkeensa liittyvissä asioissa.

Lastensuojelulain (417/2007) mukaan 12 vuotta täyttäneellä lapsella on juridinen oikeus tulla kuulluksi itseään koskevassa päätöksenteossa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö alle 12-vuotiaita tule kuulla heitä koskevissa asioissa. Lastensuojelulain 5 § mukaan tulee aina selvittää lapsen toiveet ja mielipide iän ja kehitystason mukaan.

Käsitteitä osallisuus ja osallistuminen saatetaan usein käyttää samassa merkityksessä, vaikka ne eivät sitä ole. Osallistuminen voi olla sitä, että henkilö osallistuu toisen järjestämään tapahtumaan tai tilaisuuteen ilman että itse toimii tilanteessa. Osallisuus taas tarkoittaa osallistumista, toimintaa ja vaikuttamista. Osallisuus siis vaatii osallistumista ja osallisuuden kokemukset voivat syntyä osallistumalla. Osallisuuden kokemukset ovat henkilökohtaisia, tunnepitoisia sekä tilannekohtaisia. Jotta voi olla osallisena ja saada omia kokemuksia, täytyy olla osana ryhmää tai yhteisöä. Koska osallisuuden kokemukset ovat yksilöllisiä, voi asiakkailta olla hyvin erilaisia kokemuksia samasta tilanteesta. (Kivinen; Vanjusov; & Vornanen, 2020, ss. 268-269).

Orasen (2008, s. 9) mukaan osallisuus ymmärretään yhteisöön kuulumisena, siihen liittymisenä sekä vaikuttamisena. Osallisuus pohjautuu toimintaan, joka on molemminpuolista. Se vaatii yhteisöltä toisen huomioimista sekä yhteisöön kuuluvilta dynaamista mukana olemista. Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan osallisuudella tarkoitetaan alaikäisen ja aikuisten välistä suhdetta, jossa alaikäisellä on mahdollisuus vaikuttaa julkisen vallan yhteisöjen toimintaan. Jos ei ole mahdollisuutta saada tietoa itseä koskevista asioista eikä päästä mukaan niiden käsittelyyn, vaikuttaminen ei tällöin ole mahdollista.

Jokaisella lapsella on oikeus osallistua itseään koskevien asioiden hoitamiseen.

Lastensuojelutyössä tämän oikeuden toteutuminen vaatii sijaishuoltopaikalta ponnistelua ja voimavaroja niin lastensuojelussa toimivilta aikuisilta kuin sijoitetuilta lapsiltakin. Toisinaan voi olla, että osallisuuden oikeudellinen toteutuminen ei ole kovin houkutteleva motiivi työtaakan väsyttämälle sosiaalityöntekijälle tai sijaishuoltopaikan ohjaajalle, saati kapinoivalle lapselle. Lapsen osallistuminen omien asioiden hoitoon voi kuitenkin antaa oppositiossa olevalle lapselle tunteen, että hän on tullut kuulluksi. Lastensuojelulapsen arjessa usein voi olla tunne, että aikuiset määräävät, ja tapahtumat vain tapahtuvat tai lapsi kokee olevansa muiden armoilla oman elämänsä tapahtumissa. Osallistumalla tai tietäen olevan mahdollista osallistua itseään koskevien asioiden hoitamiseen voi olla lapselle merkityksellistä. Osallistumalla omaa elämäänsä koskeviin päätöksiin, ne voivat tuntua jopa omilta ja muutoksiin on helpompi sopeutua. (Oranen, 2008, ss. 15-16)

Lasten osallisuutta on usein kuvailtu tikapuu- tai porrasmallein. Tikapuumallit kertovat kuinka paljon vaikuttamisen mahdollisuuksia lapsella on itseään koskevissa asioissa. Tikapuumalleissa alimmalla portaalla vaikuttamisen mahdollisuutta ei juurikaan ole ja mitä korkeammalle tikapuilla kiivetään, sitä enemmän vaikuttamisen mahdollisuus lisääntyy. Osallisuuden suhteen mallissa edetään samalla tavalla. Mitä alemmalla portaalla ollaan, sitä vähemmän yksilöllä on mahdollisuus osallisuuteen itseään koskevissa asioissa. Mitä korkeammalla portaalla ollaan, sitä enemmän on myös osallisuutta. Lasten kohdalla tikapuumallissa on kyse lasten suhteesta aikuisiin tai yhteisöön sekä heidän käyttämäänsä valtaa suhteessa lapseen. Hotari, Oranen ja Pösö tuovat esille Harry Shierin tikapuumallin, jossa käsitellään aikuisten kykyjä, mahdollisuuksia ja sitoumuksia lapsen osallisuudessa.

Aikuisten ja yhteisöjen, kuten lastensuojelulaitosten, rooli on tärkeä lasten osallisuuden mahdollistamisessa. (Hotari;Oranen;& Pösö, 2013, ss. 151-152)

Shierin mallissa on viisi porrasta ja alimmalla portaalla on pienin osallisuuden mahdollisuus ja ylimmällä portaalla korkein. Ensimmäisellä portaalla on lapsen kuunteleminen ja toisella portaalla lapsia tuetaan oman mielipiteen ilmaisemisessa. Kolmannella portaalla lapsen näkemykset tulee ottaa huomioon. Neljäs porttas kuvaa sitä, kuinka lapset otetaan mukaan päätöksen tekoon ja viidennellä portaalla lapsen kanssa jaetaan valtaa ja vastuuta. Hotari ym. (2013) nostavat myös Nigel Thomasin tikapuumallin esille. Thomas kritisoi muita tikapuumalleja, joissa osallisuus kasvaa portaita noustessa ylöspäin. Thomasin mukaan osallisuutta ei voida nähdä yksiselitteisesti ja lapsen kokemukset osallisuudesta voivat vaihdella. Thomasin ajattelun mukaan lapsen osallisuus omien asioiden hoidossa ja vaikuttamisessa perustuu siihen, millainen mahdollisuus lapsella on valita, osallistuuko hän vai ei. Thomas ajattelee, että lapsella tulisi myös olla valittavana vaihtoehto, jossa hän ei osallistu itseään koskeviin prosesseihin. (Hotari ym., ss. 152-153)

Kun Shierin mallissa lasta kuunnellaan, tuetaan, otetaan huomioon ja lapselle jaetaan valtaa ja vastuuta, niin Thomasin mallissa alimmalla tasolla lapselle annetaan mahdollisuus valita. Toisella tasolla hänellä on mahdollisuus saada tietoa ja kolmannella mahdollisuus vaikuttaa prosessiinsa. Neljännellä portaalla lapsella on mahdollisuus ilmaista itseään ja viidennellä tasolla lapsella on mahdollisuus saada aikuiselta apua ja tukea itsensä ilmaisemiseen. Kuudennella eli ylimmällä tasolla lapsella on mahdollisuus itsenäisiin päätöksiin. Thomasin tasomallissa näyttäytyy se, kuinka erilaisia ja yksilöllisiä lasten tilanteet voivat olla. Joissakin tilanteissa lapsi tarvitsee vain tietoa omasta tilanteestaan ja vaihtoehtoistaan, jotta voi ilmaista mielipiteensä. Toisen lapsen kohdalla taas lapsi voi tarvita paljonkin aikuisen tukea ja apua kokeakseen, että omilla mielipiteillä on jokin merkitys. (Hotari ym., 2013, ss. 153-154)

Lasten tulee harjoitella omiin asioihin vaikuttamista ja päätöksentekoa ikätasonsa mukaan. Sijaishuoltopaikassa tällaisia mahdollisuuksia ovat esimerkiksi sijaishuoltolaitosten yhteisölliset kokoukset sekä lapsen henkilökohtaiset hoito- ja kasvatussuunnitelmapalaverit. Usein sijoitetuilla lapsilla on mahdollisuus vaikuttaa viikkorahojen käyttöön sekä

harrastuksiinsa. Tällöin lapsi on osallisena vaikuttamassa omaan arkeensa. (Partanen, 2005, ss. 16-17)

5 Aikaisempia tutkimuksia

Vario, Barkman, Kiili, Nikkanen, Oranen & Tervo (2012) ovat kirjoittaneet julkaisun ”Suojele unelmia, vaali toivoa”, jossa puheenvuoro on annettu sijoitetuille nuorille. Julkaisun raportti pohjautuu vuonna 2011 toteutettuun sijaishuoltokiertueeseen: Uskomme sinuun – Usko sinäkin, jonka toteutti Lapsiasiavaltuutetun toimisto, Pesäpuu Ry., Terveiden ja hyvinvoinninlaitos THL sekä Lastensuojelun keskusliitto. Nuoria oli mukana niin laitospoika- kuin perhehoidonkin piiristä ja tilaisuuksiin osallistuvilla nuorilla oli monipuolista kokemusta lastensuojelun sijaishuollosta. Toiset nuoret olivat olleet sijoitettuna muutamia kuukausia ja toiset melkein koko ikänsä. Joukossa oli nuoria, joiden asuinpaikka oli vaihtunut useasti ja myös heitä, jotka olivat asuneet samassa sijaishuoltopaikassa koko sijoitusajan. (Vario, ym., 2012)

Raportissa kerrotaan nuorten kokemuksista sijaishuollon arjesta ja siitä, millaista on elää lastensuojelun asiakkaana. Raportissa nuoret ovat päässeet kertomaan omia kokemuksiaan siitä, mikä sijaishuollossa toimii ja mitä tulisi kehittää. Kiertueen tapahtumissa nuoret toivat esille kokemuksia, jotka liittyivät pääasiassa lasten ja aikuisten välisiin kohtaamisiin, vuorovaikutukseen, erilaisten sääntöjen ja rangaistusten oikeudenmukaisuuteen sekä aikuisten luotettavuuteen. Nuoret nostivat myös esille kritiikkiä palvelujen riittämättömyyttä kohtaan. Kritiikkiä nuoret antoivat siitä, etteivät he ole päässeet tapaamaan omaa sosiaalityöntekijäänsä riittävän usein sekä nuoret olivat tyytymättömiä sosiaalityöntekijän suureen vaihtuvuuteen. Ammattilaisia kohtaan esitetty kritiikki raportin mukaan kohdistui suurimmalta osin vuorovaikutuksen laatuun. Nuoret eivät toivoneet ammattilaisilta mahdollisuuksia, vaan he toivoivat tulevansa kohdatuksi ja kuulluksi. (Vario, ym., 2012)

Riitta Laakson (2019) raportti ”Ne näki musta” kertoo huostassa olevien lasten näkemyksiä ja kokemuksia sijaishuollosta. Tutkimus on Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) toteuttama tutkimus ja se toteutettiin 1.3.2017 - 31.12.2018 välisenä aikana. Tutkimuksessa haettiin vastauksia sijaishuollossa olevien lasten hyvinvoinnista ja kokemuksista sijaishuollossa lasten kertomana. Tutkimukseen osallistui lapsia ja nuoria, jotka olivat

sijoitettuina sijaisperheeseen tai lastensuojelulaitokseen. Tutkimukseen osallistuneista lapsista 20 yksilöhaastateltiin sekä neljä perhehoidossa olevaa lasta osallistuivat toiminnalliseen ryhmään, jonka keskusteluaineistoa hyödynnettiin tutkimuksessa. Tutkimuksessa käytettiin myös viiden vammaisen huostassa olevan lapsen kanssa käytyjen kohtaamisen tuotoksia. Lapset kertoivat heidän hyvinvointinsa kohentuneen, mutta myös samalla kokeneensa turvattomuutta, omien kokemusten vähättelyä sekä epäoikeudenmukaista kohtelua. Lapset kertoivat näkevänsä heidän omaa sosiaalityöntekijäänsä vähän ja harva lapsi kertoikin tavanneen sosiaalityöntekijää ilman muita henkilöitä, vaikka heille siihen onkin oikeus lastensuojelulain mukaan. (Laakso, 2019)

Aineisto tutkimukseen kerättiin eri puolilta Suomea, jolloin aineisto on kattavampi kuin yhdestä tai kahdesta lastensuojelulaitoksesta kerättyä. Tutkimuksessa tuli esille lastensuojelulaitosten erilaisuus. Osa laitoksista koettiin kodinomaisiksi ja toiset tiukemmiksi ja lasten toimintaa rajoittaviksi paikoiksi. Tutkimustuloksissa nousseet teemat liittyivät vahvasti toinen toisiinsa kuten esimerkiksi turvallisuuteen liittyvät asiat kietoutuivat suhteiden, vahvistumisen sekä osallisuuden teemoihin. Tutkimustulosten mukaan lasten kokemuksista voidaan päätellä, etteivät kokemukset ole toinen toistaan poissulkevia. Lapset voivat kokea sijaishuoltopaikassaan turvallisuutta ja hyvinvoinnin kohentumista, mutta samalla he saattavat kertoa yksittäisistä kokemuksista ja tapahtumista, jotka ovat aiheuttaneet turvattomuutta tai epäoikeudenmukaisuutta. (Laakso, 2019)

Johanna Jussila (2014) tutki Tampereen yliopiston Pro gradu -tutkielmassaan lastensuojelun laitoshuoltoa. Tutkielman tarkoituksena oli tutkia nuorten käsityksiä hyvästä lastensuojelun laitoshuollosta. Jussila tarkasteli aihetta hoitavan arjen, korjaavan vuorovaikutuksen sekä osallisuuden toteutumisen näkökulmasta ja tutkimusmenetelmänä hän käytti eläytymismenetelmää kirjoitelman muodossa. Jussilan tutkimuksen tavoitteena oli tuoda esille nuorten näkemyksiä laitoshuollon kehittämiseksi. Tutkimuksen kohdejoukkona oli parhaillaan sijoitettuna olevia 13–17-vuotiaita nuoria ja useilla tutkimukseen osallistuneilla nuorilla oli pitkä kokemus lastensuojelun sijaishuollosta. (Jussila, 2014)

Aineistona Jussilan pro gradussa oli 12 eläytymistarinaa. Tarinoissa oli paljon samankaltaisuuksia mutta myös yksittäisiä asioita ja yksityiskohtaisia kertomuksia. Jussila pyysi nuoria kirjoittamaan kehystarinaa ”tavallisesta laitoksesta” ja huippukivasta

laitoksesta”. Tutkielmassaan Jussila tuo esille nuorten kertomia asioita, mitkä tekivät sijaishuollon laitoshoidosta hyvää. Nuoret kertoivat arjen toiminnallisuuden, vaikuttamismahdollisuuden omien asioiden suhteen sekä mukavien ohjaajien, joilla on aikaa kuunnella ja halua keskustella nuorten kanssa, olevan hyvän laitoshuollon keskeisiä tekijöitä. Tutkimuksen mukaan nuoret toivovat ohjaajien luottamusta ja mahdollisuutta vaikuttaa omiin asioihin nykyhetkessä sekä omaan tulevaisuuteen liittyvissä asioissa. Nuoret toivat myös esille, että ohjaajien tulisi puuttua ja ohjata oikeaan suuntaan tarvittaessa. Jussilan mukaan nuoret kokivat tärkeänä työntekijöiden ja nuorten vuorovaikutuksen ja yhdessä tekemisen. Nuorten kertoman mukaan yhdessä tekeminen nostattaa mielialaa. Tutkimuksessa nuoret toivatkin esille ohjaajien vaikutuksen mielentilaan ja näkivät ohjaajien vastuun mielentilojen kannattelijana yhtenä hyvänä tekijänä laitoshuollossa. Ohjaajat kannattelevat nuoria eri tunnetiloissa, hyvän mielen rakentajina ja pahan mielen kestämisessä. (Jussila, 2014)

6 Tutkimuksen toteutus

Opinnäytetyöni tutkimuksen toteutin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Suomessa palvelujärjestelmää on tutkittu lasten näkökulmasta jo toistakymmentä vuotta, ja lastensuojelun tutkimukset ovat lisääntyneet 1970-luvulta lähtien. 1990-luvulla kvantitatiivisten tutkimusten lisäksi kvalitatiiviset tutkimukset ovat lisääntyneet. Laadullisella eli kvalitatiivisella tutkimuksella voidaan tutkia muun muassa sosiaalisten ongelmien määrittelytapoja, poikkeavuuksia sekä lastensuojelun kehittämistä. Tutkimusaiheina ovat myös lasten ja nuorten kasvuolot ja lastensuojeluperheiden hyvinvointi. (Törrönen, 2003, s. 14)

Kiili & Moilanen (2019, s. 49) pohtivat lasten ja nuorten tutkimuksen etiikkaa. Kymmenen vuotta sitten esitetty huoli tutkijoiden puutteellisesta informoinnista tutkimuksissa mukana olleille lapsille on edelleen ajankohtaista. Huoli liittyy tutkimukseen osallistumiseen tai siitä kieltäytymiseen, onko lapsilla mahdollisuus vaikuttaa omaan osallistumiseen tutkimuksessa. Tutkimusten toteuttamisen yhteydessä tutkimukseen osallistuvalla annettu informaatio on mennyt myös eteenpäin ja tutkimusaineistoista löytyy artikkeleita, joissa lapsen asemaa ja osallisuutta pohditaan enemmän.

Tutkimuksissa on nähty tarve lasten omille kokemuksille ja näkemyksille ilman viestin välittäjiä ja edistysaskeleena onkin havaittu, että aineistoa kerätään enemmän suoraan lapsilta. Kaikilla lapsilla ei ole mahdollista päättää osallisuudestaan tutkimuksiin. Toisinaan joku toinen henkilö saattaa tehdä valinnan lapsen puolesta, eikä lapsia informoida riittävästi tutkimukseen osallistumisesta ja valinnan mahdollisuudesta. Lastensuojelussa viranomaisilla on oikeus puuttua lapsen, yksilön tai perheiden itsemääräämisoikeuteen ja yksityisyyden suojaan. Tutkimukseen osallistumista onkin myös pohdittava lapsen oikeuksien näkökulmasta sekä yleisten ihmistieteellisten eettisten periaatteiden mukaisesti. Henkilön tulee aina tietää, mikäli hän on tutkimuksen kohteena. (Kiili & Moilanen, 2019, s. 50)

6.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää lasten kokemuksia laitoshuollosta pienryhmäkodissa. Tutkimuksen tavoitteena on saada nuorten ääni kuuluville laitoshoidon arjesta toiminta- ja työkuulttuurin kehittämistä varten. Tutkimustulosten pohjalta yritän löytää asioita, joita voitaisiin kehittää pienryhmäkodin arjen työkäytännöissä, jotta pienryhmäkodissa lasten arki olisi parempaa ja lasta tukevaa.

Tutkimuskysymykseksi muotoutui: Millaista on sijoitetun lapsen arki pienryhmäkodissa lasten kertomana. Tutkimuskysymyksen avulla selvitän lasten ja nuorten kokemuksia sijaishuollon arjesta. Sijoitetulla lapsilla on mahdollisuus kertoa meneillään olevasta arjesta sekä mitä he toivoisivat heidän arkensa olevan. Kysymysten asettelulla lapset ja nuoret saavat myös mahdollisuuden kertoa, mikäli arki on huonoa tai sisältää elementtejä, jotka tekevät arjesta ikävää.

Alaikäisten ollessa tutkimuskohteena, on tutkijan noudatettava alaikäisen tutkimuseettisiä periaatteita samalla tavalla kuin periaatteita tulee noudattaa aina ihmisiä tutkiessa. Alaikäisen osallistumisesta tutkimukseen tulee informoida hänen huoltajiaan ja tutkimukseen osallistuminen edellyttää hänen huoltajansa tai laillisen edustajansa hyväksyntää. Tutkijan on aina ensisijaisesti kunnioitettava tutkittavan henkilön itsemääräämisoikeutta ja siinäkin tapauksessa, jossa huoltaja antaa suostumuksen, mutta lapsi kieltäytyy, tulee lapsen mielipide ensisijaisesti huomioida. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019, ss. 8-9)

Kvalitatiivisella eli laadullisella tutkimuksella voidaan tutkia ja kuvata todellista elämää, jossa tutkimuskohdetta pyritään tutkimaan kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiivisella tutkimuksella voidaan tutkia kysymyksiä, jotka kysyvät asioita, mitä ei määrällisesti voi mitata. Laadullisissa tutkimuksissa voidaan suosia ihmisiä tiedonkeruun välineenä ja tutkimuksen tavoitteena on löytää jotain uutta. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena ei ole teorian tai hypoteesin kokeileminen vaan siinä tarkastellaan aineistoa ja yksityiskohtia monitahoisesti. Laadulliselle tutkimukselle on ominaista, että tutkimusjoukko on etukäteen mietitty ja rajattu ja myös tutkimusta voidaan toteuttaa joustavasti ja tarvittaessa suunnitelmia voidaan muuttaa tutkimuksen niin vaatiessa. (Hirsjärvi;Remes;& Sajavaara, 2015, ss. 161, 164)

6.2 Tutkimusaineiston esittely

Aineiston hankintatapana käytettiin kahta eri aineistonhankintatapaa, jotka tukivat toisiaan. Tutkimukseen osallistui seitsemän 14–17-vuotiaasta pienryhmäkotiin sijoitettua lasta. Ensimmäinen tiedonhankintatapa oli ryhmähaastattelu, jossa tutkimukseen osallistuvat lapset saivat vapaasti keskustella heille annetuista kysymyksestä: Kerro, millaista tavallinen arkesi on ja mitä päivän aikana tapahtuu. Kerro myös millaisia ihmisiä arkesi kuuluu? Viikon kuluttua haastattelusta ryhmähaastatteluun osallistuvat nuoret saivat kirjoitelmapyyntön samasta aiheesta. Näin ryhmäkeskusteluna toteutettu haastatteluaineisto täydennettiin narratiivisen aineistonkeruun tavalla. Tutkimusaiheen arkaluontaisuuden vuoksi nuorille annettiin mahdollisuus keskustella aiheesta yhdessä sekä halutessaan kertoa kirjallisesti ajatuksiaan niin ettei omaa mielipidettä tarvinnut kertoa ääneen toisten kuullen.

Ryhmähaastattelu sekä kirjoitelmapyyntö (Liite 1) toteutettiin eteläsuomalaisessa yksityisessä pienryhmäkodissa. Ennen tutkimuksen toteuttamista lapsille kerrottiin tutkimuksesta ja heille annettiin informaatiokirje (Liite 3) osallistumisesta. Informaatiokirjeessä kerrottiin, että osallistumalla tutkimukseen he antavat suostumuksen aineiston käyttöön tutkimuksessa. Koska kyseessä on alaikäisiin kohdistuva tutkimus, pyydettiin tutkimukseen osallistumisesta myös suostumus osallistuvien lasten vanhemmilta (Liite 2). Sekä haastattelussa että kirjoitelmapyyntöissä lapsia pyydettiin kuvailemaan heidän arkeaan sijaishuolto paikassa sekä millaisia ihmisiä heidän arkeensa kuuluu. Heitä myös pyydettiin kertomaan, millaista he toivoisivat heidän arkensa olevan. Aineisto koostuu

kokonaisuudessaan noin tunnin mittaisesta ryhmähaastattelusta ja seitsemästä lasten kirjoitelmasta.

Avoimessa haastattelussa tutkija selvittää tutkittavien mielipiteitä, tunteita, käsityksiä ja ajatuksia sitä mukaan, miten asiat tulevat keskustelussa eteen. Avoin haastattelu on haastavaa ja vaatii tutkijalta paljon, koska avoin haastattelu ei sisällä valmista runkoa vaan keskustelun ohjailu on haastattelijan haaste. Avointa haastattelutyyppiä käytetään usein kliinisessä tutkimuksessa ja terapeuttisessa keskustelussa. (Hirsjärvi ym. 2015, s. 209)

Kirjoitelmat eli narratiivinen tutkimus on lähestymistapa, jolla pyritään selvittämään ja ymmärtämään elämän tapahtumia merkityksellisiksi. Kertomukset voivat toimia tiedon välittäjinä sekä tuottajina. Kirjoitelmia ja tarinoita voidaan kerätä monin tavoin. (Hirsjärvi ym., 2015, s. 218) Narratiivinen lähestymistapa sopii tutkimuksiin, joissa ollaan kiinnostuneita yksilön vapaasti kertomista asioista ja tarinoista yksilön omasta elämästä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006)

Avoin ryhmähaastattelu tallennettiin ääninauhana. Ääninauha hävitetään asianmukaisesti tutkimuksen päätyttyä. Kirjoitelmat lapset kirjoittivat nimettöminä ja palauttivat kirjoitelmat kirjekuoreen, jonka lapsi sulki itse. Näin tutkija ei saa selville, kuka kirjoitti minkäkin kirjoitelman ja lapset pysyivät anonyyminä.

6.3 Aineiston analyysi

Kvalitatiivista aineistoa voidaan analysoida monin eri tavoin. Pyrin ymmärtämään aineistoani ja ymmärtämiseen pyrkivässä lähestymistavassa käytetään usein laadullista analyysiä ja päätelmien tekoa. (Hirsjärvi ym., 2015, s. 224) Opinnäytetyöni aineistoa, haastattelua ja kirjoitelmia, analysoin kategorioiden avulla ja sitä kautta pyrin tekemään päätelmiä, jotka vastaisivat tutkimuskysymykseen.

Kategoria-analyysissä tarkastellaan kulttuuria ja moraalialia, joissa eri kategorioilla on iso osa niiden rakentumisessa. Kategorisointi on ihmisten ja asioiden nimeämistä ja luokittelua, ja nimeäminen ja luokittelu synnyttävät kategorioita. Kategoria-analyysissä kulttuuria tutkitaan toimintana, jossa kategoriat ja kategorisointi ovat keskeisessä osassa. Etnometodologisen

tutkimuksen kohteena on ihmisten keskinäinen toiminta tässä ja nyt eli arkielämä, jossa merkittävässä asemassa ovat arkielämän metodit ja käytännöllinen järjely.

(Jokinen;Juhila;& Suominen, 2012, ss. 9-10, 86)

Harold Garfinkelin mukaan etnometodologisessa tutkimusnäkökulmassa on kyse siitä, kuinka ihmiset tavatessaan toisiansa saavat aikaan kestäviä, selontekoihin perustuvia käytänteitä, joita myös voidaan kutsua arkielämän toimintojen sosiaalisiksi järjestykseksi. Sosiaalinen järjestys syntyy ihmisten toimiessa toistensa kanssa. Esimerkiksi tapaan, jolla toinen ihminen ymmärtää ja käsittää toisen ihmisen puheen, ajatellaan vaikuttavan sen hetkisen tilanteen ja tilanteessa läsnä olevien tekijöihin. Ihmiset niin kuin tietävät, tuntevat ja rakentavat yhteiskuntaa sisäpuolelta, arkielämän menettelytavoista käsin. Suoninen määrittelee etnometodologin niin, että tutkimuksen keskipisteessä on arkielämän ajattelutapojen monivivahteisuus. Hänen mukaansa ihmisen toimintaa ei haluta selittää normien ja arvojen noudattamisena eli käyttäytymisen itsensä ulkopuolelta. Elämässä syntyneiden tilanteiden oletetaan olevan niin moninaisia, että näitä hetki hetkeltä rakentuvia käytänteitä on syytä ottaa tutkimuskohteeksi. (Jokinen ym., 2012, ss. 20, 22)

Kategorioiden käyttö ja niiden tarkoitus kertovat paljon aikakaudesta, jossa elämme. Ne kertovat asioista, mitä pidämme elämässämme tärkeänä, ongelmaisena, normaalina tai poikkeavana. Kategoriat ovat merkittäviä meidän yhteiskunnassamme ja sosiaalisessa elämässä ja on vaikeaa kuvitella paikkaa tai olosuhteita, joissa ne ei olisi läsnä tai käytössä. (Jokinen ym., 2012, s. 10) Kategorioita ja kategorisointia kaikkialla ja siksi kategoria-analyysi soveltuu analyysimetodiksi monenlaisiin aineistoihin. Kategoria-analyysi sopii käytettäväksi muun muassa haastatteluiden, ihmisten keskinäisten arkisten keskusteluiden, virallisten dokumenttien, valokuvien ja sanallisen sekä visuaalisen median analyysissä. (Juhila, n.d)

Harvey Sacks on yksi kategoria-analyysin kehittäjä ja hänen mukaansa ihmisten välistä yhteiselämää koskeva tieto on suurimmaksi osaksi tallentunut kategorioihin. Ilman näitä kategorisointeja ja kategorioita ihmisten olisi haastavaa ymmärtää toisiaan. Kategorioihin liittyvää tietoa hyväksikäyttämällä ihminen muodostaa ymmärrystä ympäröivästä maailmasta, itsestään sekä toisista ihmisistä. (Juhila, n.d)

Ennen kategoria-analyysin aloittamista litteroin opinnäytetyöni aineiston ryhmäkeskustelun kirjoitettuun muotoon sekä kirjoitin puhtaaksi kirjoitelmat ja koostin aineiston yhdeksi tekstitiedostoksi. Tämän jälkeen luin aineistoa useamman kerran läpi, jotta aineisto tuli tutuksi. Luettuani aineiston monta kertaa, aloin alleviivaten etsimään aineistosta sanoja eli kategorioita, jotka vastaavat tutkimuskysymykseeni, lasten kokemuksia lait SARJESTA. Jatkoin lukemista ja kategorioiden alleviivaamista, kunnes en löytänyt enää uusia kategorioita.

Alleviivatut sanat eli kategoriat kirjoitin listaksi, jonka jälkeen aloitin kategorioiden ryhmittelyn. Ryhmittelin kategoriat samanlaisuuden perusteella eli kokosin samankaltaiset kategoriat samaan kategoriaryhmään. Aineistosta löytämäni kategoriat jakautuivat kuuteen kategoriaryhmään. Kategoriaryhmien nimiksi valittiin aineistosta tutkittavien tuottamia ilmaisuja. Ryhmien nimeämisen jälkeen niissä olevien kategorioiden määrät laskettiin. Taulukossa 1 esitetään kategorioiden ryhmät ja niihin ryhmiteltyjen kategorioiden lukumäärät. Näin syntyneiden lukumäärien avulla saatiin selville, mistä asioista tutkittavat puhuivat ja kirjoittivat eniten.

Taulukko 1 Kategoriaryhmät lasten arjen kokemuksista

KATEGORIARYHMÄT	KATEGOROIDEN LUKUMÄÄRÄT
Aika perusarkea	52
Aikuiset ovat yhtä kivoja	47
Pelata tai muuta sellaista	27
Toivoisin et saisin kännyn öisin	24
Viikonloppuisin on leffailta	9
Siivouspäivä on torstaina	6
YHTEENSÄ	165

Aineistosta löytyi 165 kategoriaa, jotka ilmaisivat nuorten kokemuksia sijaishuoltoapaikan arjesta ja heidän arkeensa liittyvistä ihmisistä. Luvussa 7 käydään tutkimustulokset tarkemmin läpi taulukossa esillä olevien kategoriaryhmien mukaisesti.

6.4 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen reliabelius tarkoittaa tutkimustulosten toistettavuutta. Tutkimuksen reliabelius tarkoittaa, ettei tutkimus anna ei-sattumanvaraisia tuloksia. Tutkimusten

reliabeliutta voidaan osoittaa todeksi usealla tavalla, esimerkiksi kaksi eri tutkijaa päätyy samanlaisiin tuloksiin tai sama tutkija saa kahdella eri tutkimuskerralla saman tuloksen. Toinen tutkimuksen arviointiin kytkeytyvä käsite on validius, joka mittaa tutkimuksen pätevyyttä. Validius mittaa tutkimuksen kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituksenakin mitata. (Hirsjärvi ym., 2015, s. 231)

Haastattelu aineistonkeruumenetelmänä on todettu hyväksi, mutta siinä voi myös olla ongelmia. Hyvä haastattelija perehtyy haastattelijan rooliin ja suunnittelee haastattelun hyvin. Nämä toimet vievät tutkijan aikaa. Itse haastattelussakin voi tulla haasteita, jos esimerkiksi haastateltava kokee tilanteen uhkaavaksi tai pelottavaksi. Haastattelun luotettavuutta voi heikentää se, että tutkija tulkitsee vastaajan vastauksia oman kulttuurin ja elämäkokemuksen kautta. Myös haastateltava voi olla taipuvainen antamaan sosiaalisesti suotavia vastauksia, mitä ajattelee toisen haluavan kuulla. (Hirsjärvi ym., 2015 s. 206)

Kirjoitelman kirjoittamiseen tutkijalla on vähemmän mahdollisuutta vaikuttaa ja näin olen koen kirjoitelman luotettavaksi aineistonkeruumenetelmäksi. Haastattelutilanteessa pyrin haastattelijana pysymään taka-alalla ja annoin lasten keskustella aiheesta mahdollisimman paljon yhdessä. Keskustelun vaietessa tai kun toivoin sanottuun asiaan tarkennusta, puutuin keskusteluun esittäen tarkentavia kysymyksiä. Kirjoitelmat lapset kirjoittivat omassa rauhassa, jolloin tutkijalla ei ollut vaarana vaikuttaa kirjoitettuun tekstiin.

Tutkimukseni luotettavuutta pohdin tutkimukseni toistettavuuden kautta. Jos sama tutkimus lähdetäisiin toteuttamaan uudelleen, uskoisin vastausten olevan samansuuntaisia. Tutkimukseni aihe on arka ja tunteita herättävä sekä paikkaan ja aikaan sidottu, joten aina on se mahdollisuus, että toisessa hetkessä arkitilanne olisi muuttunut ja esiin tulisivat erilaisia asioita sijoitettujen lasten arjesta.

7 Tutkimustulokset

Aineistosta löytyneet lasten pienryhmäkodin arjesta kertovat kategoriat jaettiin tutkimusanalyysin tuloksena kuudeksi kategoriaryhmäksi. Kategoriaryhmistä tuli kaksi kategoriaryhmää suurimpana esille. Suurin kategoriaryhmä koostui asioista, jotka liittyivät perusarkeen. Seuraavaksi suurin ryhmä koostui kategorioista, jotka koskivat lasten ja

nuorten elämässä olevia aikuisia, lähinnä pienryhmäkodin ohjaajia. Näiden jälkeen eniten kategorioita oli ryhmissä, jotka koskivat vapaa-ajan tekemistä sekä lasten arkeen liittyviä toiveita. Kaksi pienintä kategoriaryhmää sisältää viikonlopun tekemiset sekä muita arkeen liittyvät asiat. Avaan näitä kategoriaryhmiä enemmän seuraavissa alaluvuissa.

7.1 Aika perusarkea

Aineiston analyysin avulla syntyneessä suurimmassa kategoriaryhmässä kerrottiin lasten arkeen kuuluvista perusasioista kuten syömisestä, nukkumisesta ja koulunkäynnistä. Lapset kuvailivat arkensa koostuvan säännöllisestä syömisestä ja koulunkäynnistä sekä päivärytmistä. He kertoivat, kuinka heidän arkensa on sitä, että iltaisin mennään ajoissa nukkumaan ja aamuisin herätään kouluun. Aineistosta tuli ilmi, että lapset menevät arkena nukkumaan klo 22. Pienryhmäkodin lapset mainitsivat myös lääkehoidon osana arkeaan. Lääkkeiden ottaminen liitettiin aamutoimiin yhdessä heräämisen ja aamupalan kanssa. Lapset kuvailivat lisäksi koulupäivien jälkeistä arkea, johon kuuluivat syöminen ja yhteiset ruokailut. He kertoivat arjen olevan rauhallista ja kokivat arjen olevan tavallista. Ruokailusta lapset kertoivat ruoan olevan hyvää ja monipuolista.

Arkena herään, syön aamupalan, kuljen omatoimisesti kouluun ja takaisin.

Päivisin herätykset itse, mutta ohjaaja varmistaa. Syödään aamupala ja otetaan lääkkeitä ja saadaan puhelimet.

Käydään koulua ja on yhteiset ruokailut.

Lapset mainitsivat puhelimien käytöstä heidän arjessaan. He kertoivat lokerikosta, joka toimii puhelinparkkina. Nukkumaan mennessä puhelimet menevät yöparkkiin lokerikkoon, josta ne voi vapaasti hakea aamulla herätessään. Arjen rauhallisuus koettiin positiivisena asiana. Lapset kokivat arjen olevan riittävän rauhallista, eivätkä he kertoneet tarvitsevansa kouluarkeensa ylimääräistä tekemistä. Lapset halusivat, ettei kouluarkeen tarvita ”menoja ja meininkiä”, jotta he voivat keskittyä huolehtimaan kouluun liittyvistä tehtävistä.

Arjen ei minun mielestä tarvitse olla täynnä menoa ja meininkiä koska pitää koulustakin huolehtia.

Menen alakertaan aamutoimien jälkeen hakemaan puhelimeni joka on ollut parkissa koko yön yli jottei uneni häiriinny.

Mä en sillain välitä tosta niinku puhelimesta yöllä, kun mun mielestä se on ihan hyvä että se on pois kun eräät on varmaan koko yön sitten sillä.

Kategoriaryhmässä yhdeksi arjen perusasioiksi erottui koulu ja kouluun kulkeminen. Lapset mainitsivat menevän itsenäisesti kouluun, mutta toisinaan myös saavansa kyydin kouluun tai pois koulusta. Useampi kertoi kuitenkin matkustavansa itsenäisesti koulumatkansa.

Saatan päästä kouluun kyydillä, jos muuta kyytiä tarvitsevat ovat menossa samaan aikaan, muuten saatan kävellä.

Nukkuminen, säännöllinen päivärytmi, koulu ja yhteiset ruokailut olivat aineistossa asioita, jotka lapset mainitsivat kysyttäessä arjesta. Lapset käsittivät arjeksi perustoiminnot, jotka rytmittävät heidän arkipäiviään. Perusarjen arkiliikunta liittyi myös lasten elämään ja se tämän aineiston perusteella oli omatoimista kulkemista kouluun ja takaisin.

7.2 Aikuiset ovat yhtä kivoja

'Aikuiset ovat yhtä kivoja' kategoriaryhmään olen kerännyt lasten ajatuksia aikuisista, jotka ovat heidän ympärillään sijaishuoltopaikan arjessa. Lapset kuvailivat kuinka aikuiset näkyvät heidän arjessaan ja mitä he esimerkiksi tekevät aikuisten kanssa. Lapset kirjoittivat aikuisten tarkastavan, ovatko he heränneet aamuisin ja he myös mainitsivat ohjaajien osallistuvan arkitoimintoihin. Ohjaajat tekevät sijaishuoltopaikan ruoat ja antavat lääkkeitä. Lasten mukaan aikuisten kanssa voi myös jutella ja he ovat huumorintajuisia. Aineistosta käy ilmi, että lapset saavat tehdä asioita aikuisten kanssa. He voivat kuunnella aikuisen kanssa musiikkia tai käyvät heidän kanssaan ulkoilemassa ja retkeilemässä. Lasten mielestä jokainen aikuinen lastensuojelulaitoksessa on omanlaisensa persoona ja tekevät työtä omalla

persoonallaan. Lapset kuvailivat aikuisia toisia huomioivina ja sellaisina, jotka tulevat halaamaan ja moikkaavat tavatessaan sekä toisten olevan tiukempia kuin toiset.

Käyn aikuisten kanssa ulkoilemassa.

Aikuiset ottavat huomioon, halaavat ja moikkaavat.

--- kaikilla aikuisilla on oma luonne ja oma tapa niinku lähestyä---

--- toiset on tiukempia ja toiset ei.

Lapset pohtivat aineistossa aikuisia ja aikuisten sanomisia. Toiset kokivat aikuisten puhuvan liikaa tai vitsailevan väärissä tilanteissa. Aikuiset koettiin toisinaan ärsyttäväiksi. Ärsyttäväksi aikuiset koettiin silloin, kun he esimerkiksi sekoittivat jotkut asiat tai puuttuivat asiaan, mistä eivät lapsen mielestä tienneet mitään. Ärsyttävää oli myös se, etteivät aikuiset myöntäneet olevansa väärässä. Lapset miettivät myös, ovatko aikuiset oikeassa aina vai eivät. Toisten lasten mielestä aikuiset ovat usein oikeassa ja toiset lapset taas kokivat, että aikuiset ovat oikeassa mutta myös joskus väärässäkin. Lapset toivoivat, että aikuiset pystyisivät myöntämään olleensa väärässä, kun näin on tapahtunut. Lasten mielestä myös jotkut aikuiset voisivat lukea tilanteita paremmin. Lapset kokivat, että kun ärsyttää niin silloin ei halua puhua asioista vaan aikuinen voisi odottaa tilanteen rauhoittumista ja jutella lapsen kanssa vasta sitten, kun lapsi on siihen valmis. Lasten mielestä aikuisissa on myös hyviä puolia. Sellainen aikuinen on joustava eikä sano kaikesta vaan yrittää auttaa korjaamaan tilanteen. Vaikka aikuisten ärsyttävyydestä lapset puhuivat paljon, ärsyttäviä asioita aikuisissa nousi esille kuitenkin melkoisen vähän. Enemmän he kokivat aikuiset kivoina aikuisina, joiden kanssa voi tehdä erilaisia asioita.

---on joustava, eikä valita joka hemmetin asiasta jos vaikka teet jotain väärin ni yrittää niinku ennemmin korjata silleen---

Parempi, että ne myöntäis että ne on väärässä tai sanoo että ehkä mä voin olla väärässä.

Sit ne yrittää opettaa sitä, et sä oppisit nauraa itelles.

Yksi lapsi kommentoi kiusaamista lastensuojelulaitoksessa. Kiusaamisella lapsi tarkoitti sitä, että jos lapsi on tehnyt jotain tyhmää niin siitä mainitaan hänelle useamman kerran. Toiset lapset olivat sitä mieltä, että omista hölmöilyistä saakin mainita, jotta niistä voisi oppia. Kun itseään alkaa ärsyttämään samasta asiasta sanominen niin sille alkaa tekemään jotain. Osa lapsista koki, että asioista puhumisella aikuiset yrittävät opettaa, että he oppisivat nauramaan itselleen ja olemaan itselleen lempeämpiä.

7.3 Pelata tai muuta sellaista

Seuraavaksi esittelemääni kategoriaryhmään olen kerännyt arkeen liittyvät maininnat, jotka kaikki liittyvät lasten vapaa-aikaan. Vapaa-ajan tekemisistä mainittiin usein tietokonepelaaminen sekä lauta- ja korttipelit. He kertoivat sijaishuoltopaikassa olevan yhteinen tietokone, jota he käyttävät jokainen vuorollaan. Tietokonevuoro on kaksi tuntia, jonka jälkeen tulee tehdä jotain muuta. Vapaa-ajallaan lapset kertoivat myös tapaavansa kavereita. Kavereita he tapaavat kylillä. Kertomuksissa korona kuului vaikuttavan lasten vapaa-ajantoimintaan ja kavereiden tapaamiseen. Koronan vuoksi osa ei ole pystynyt tapaamaan ystäviään sijaishuoltopaikassa samalla tavalla kuin kavereita pystyi tapaamaan siellä aikaisemmin. Korona on myös vaikuttanut lasten harrastuksiin ja muun muassa salilla käyminen oli tauolla koronan vuoksi.

Pelailen koneella päivisin noin kaksi tuntia, joka päivä vuoro, jonka jälkeen menen ulos.

Saatan tulla muun muassa pelaamaan lautapelejä.... tai ihan vaan hengaamaan.

Illalla saatetaan katsoa elokuvia, pelata tai muuta sellaista. Ennen koronaa käytiin enemmän muun muassa shoppailemassa, elokuvissa jne. Myös lenkeillä ja retkillä ollaan käyty.

Vapaa-ajan toiminnaksi lapset kuvailivat retkillä käymistä, ulkoilua ja lenkkeilyä. Arkiset tekemiset kuten kaupoilla ja elokuvissa käyminen koettiin vapaa-ajan toiminnoiksi, johon korona on vaikuttanut. Lapset kertoivat käyneensä ennen koronaa useinkin ostoksilla ja elokuvissa, mutta nyt tekeminen on vähentynyt. Yhden lapsen jalkapalloharrastus on jatkunut ja hän kertoi pääsevänsä tapaamaan harjoituksissaan joukkuekavereitaan säännöllisesti. Lapset mainitsivat tykkäävänsä käydä erilaisissa retkikohteissa retkillä. Osa lapsista taas koki vapaa-ajan tekemisestä ulkoilun turhaksi.

7.4 Toivoisin että saisin kännyn öisin

Lapset kertoivat aineistossa omista arkeen liittyvistä toiveistaan. Osa toivoi itselleen oman tietokoneen, jolla pelata tai puhelimen yöajaksi. Toiveet liittyivät myös kulkemiseen ja vapaa-ajanviettoon. Yksi vastaajista toivoi enemmän vapautta, toiset taas toivoivat pääsevänsä enemmän ostoksille ja kauppakeskuksiin tai elokuviin. Toiveissakin lapset mainitsivat koronaviruksen, joka rajoittaa toiveiden toteutumista. Lapset esittivät myös toiveen, että heille kerrottaisiin enemmän mahdollisuuksista, mitä voisi tehdä tai minne mennä. Yksi yhteinen toive nousi kaikilta tutkimukseen osallistuvilta, ettei sijaishuoltoapaikan yksiköitä yhdistettäisi viikonloppuisin.

No toivon, et saisin kännyn öisin, en muuta kyl, lol.

Päästä just niinku kauppaan ja just ennen niinku ollaan välillä arkisin menty jossain tyyliin niinku jos esim. shoppailee tai kattoo leffaa.

En toivo mitään erikoista arkeen eli ihan samanlaista kun arkena. Toivoisin perusviikonloppua ei en mitään erikoista.

Lapset eivät aina toivo mitään erityistä omaan arkeensa tai viikonloppuunsa. Lasten mielestä turvallinen perusarki riittää. Lapset myös mainitsivat toiveen, ettei aina tarvitsisi tehdä jotain, että saisi vain olla. Aineiston pohjalta lasten toiveet olivat hyvin maltillisia ja tavallisia. Yksi poikkeava toive oli lupa polttaa tupakkaa, mikä ei alaikäiselle ole lain mukaankaan mahdollista.

7.5 Viikonloppuisin on leffailta

Viikonloput ovat myös osa lasten arkea sijaishuollossa ja kaikki lapset eivät aina ole viikonloppuisin kotiharjoitteluissa vaan viettävät aikaa sijoituspaikassaan. Lapset kertoivat viikonloppuisin yleensä katsottavan elokuvia. He mainitsivatkin perjantain olevan leffailta. Lasten mukaan he saavat itse valita katsottavan elokuvan joko televisiosta tai Netflixistä. Lapset kokivat, että viikonloppuisin tehdään usein jotain arjesta poikkeavaa. Tällaisia tekemisiä lapset kertoivat olevan muualla syöminen tai grillaamaan lähteminen. Viikonlopputekemiseen lasten kertoman mukaan liittyi myös kauppakeskuksessa käyminen ennen koronaa. Näin myös koronan vaikutus näkyi lasten kokemuksissa viikonlopun tekemisen suhteen.

Viikonloppuisin perjantaisin on leffailta, jolloin saa vapaaehtoisesti katsoa elokuvan telkkarista/Netflixistä.

Lähetään vaikka grillaamaan tai tehdä jotain niinku arjesta poikkeavaa, käydään jossain, joskus lähetään syömään tai mennään leffaan, jos ei olis koronaa.

Viikonloput ovat minulle tärkeitä, koska voi nukkua.

Viikonloput koettiin myös tärkeiksi nukkumisen kannalta. Lapset kertoivat viikonloppuisin olevan rauhallisempaa ja hiljaisempaa, koska osa sijaishuoltoapaikan lapsista ovat kotiharjoitteluissa.

7.6 Siivouspäivä on torstaina

Sijaishuoltoapaikan lasten arkeen kuuluu myös siivoaminen sekä muita arkeen liittyviä askareita. Lapset kertoivat, että sijaishuoltoapaikassa lasten siivouspäivä on aina torstaisin. Siivouspäivänä lapset siivoavat omat huoneensa ja heille maksetaan myös lapsille kuuluva viikkoraha. Lasten kertoman mukaan he voivat tienata lisää viikkorahaa tekemällä erilaisia kotitöitä ja suorittamalla koulua asianmukaisesti.

Jos on hoitanut kouluviikon ja muut jutut kunnolla, lisää rahaa saa auttamalla mm. yleisten tilojen siivoamisessa, tekemällä ruokaa tai talvella tekemällä lumitöitä jne.

---illalla hoidan keittiövuoron loppuun, johon kuuluu pöydän kattaminen, pöydän korjaaminen, pöydän pyyhkiminen, astiapesukoneen tyhjentäminen ja täyttö.

Lasten kuvaillessa arkeaan he mainitsivat, että pienryhmäkodissa kuuluu tehdä ja harjoitella elämään kuuluvia perusasioita kuten siivoamista ja ruuanlaittoa. Lapset harjoittelevat siivoamaan niin omia tilojaan kuin yhteisiäkin tiloja. Näin he oppivat auttamaan toisiaan ja tekemällä yhteisiä asioita, he osoittavat kuuluvansa yhteisöön. Valitsin yksittäisen päivän analyysin yhdeksi alaluvuksi siksi, koska siivouspäivä ja viikkorahojen maksupäivä erosi muusta tasaisesta perusarjen kuvaamisesta yksittäisen päivän kertomisena.

8 Johtopäätökset ja kehittämiskohteet

Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää pienryhmäkodissa sijoitettujen lasten kokemuksia arjesta ja samalla saada lasten ääni kuuluviin pienryhmäkodin arjen käytänteistä. Halusin myös selvittää, voisiko lasten kokemuksista ilmenneiden asioiden pohjalta kehittää pientyhmäkodin toimintaa sellaiseksi, mikä tukisi paremmin sijoitetun lapsen arkea laitoshuollossa. Tutkimuksessani lapset kertoivat hyvin arkisia asioita omasta arjestaan ja siitä, mistä pienryhmäkodin arki koostuu. He kuvailivat arkeaan sanoilla ”aika perusarkea” ja ”tavallinen arki”. Tavalliseen arkeen he liittivät koulun, yhteiset ruokailut ja vapaa-ajan tekemisen. Mielenkiintoinen havainto oli se, että lapset eivät tutkimuksessa tuoneet esille isompia toiveita arkeensa eivätkä puhuneet asioista negatiiviseen sävyyn. Arjesta lapset kertoivat pääosin neutraalisti ja toisaalta olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä omaan arkeensa pienryhmäkodissa.

Koulunkäynti mainittiin jokaisen nuoren arjen kuvauksissa. Enimmäkseen koulunkäynti koettiin tärkeäksi osaksi omaa arkea eikä sitä nähty negatiivisena asiana. Yllättävää oli se, että lapset aloittivat arjesta kertomisen kouluun heräämisellä. Koulunkäynti näyttäytyikin

isona osana lasten arkea. Koulu rytmittää lasten arkea ja antaa päiviin oman merkityksensä. Koulussa tavataan myös kavereita ja siellä harjoitellaan toisenlaista arkea, kuin pienryhmäkodissa. Jussilan (2014) pro gradu -tutkimuksessa koulunkäynti nimettiin nuorten puheissa yhdeksi laitoshuollon hyväksi elementiksi. Jussilan tutkimuksessa tuli esille se, että koulu on nuorten mukaan tärkeä osa lastensuojelulaitoksen arkea. Itse olen pohtinut asiaa perehtyessäni tutkimuksessani lasten kertomuksiin koulusta. Laitoshuoltoon sijoitetuilla lapsilla voi olla haasteita koulunkäynnin suhteen ja koulusta pinnaamisia voi olla kertynyt paljon. Sijaishuollon säännöllinen arki ja aikuisten antama tuki ja ohjaus voivat auttaa lasta saamaan arkirytmien kohdalleen ja se mahdollistaa myös jokapäiväisen koulunkäynnin.

Koulun lisäksi lasten kertomuksissa mainittiin useasti yhteiset ruokailut sekä nukkuminen. Näihin myös liitettiin puhelin ja lääkkeet. Lasten kertomuksista voikin päätellä edellä mainittujen asioiden olevan arjen peruselementtejä, joiden ollessa kunnossa myös koulunkäynti ja muu toiminta mahdollistuu. Yhteiset ruokailut nousivat esille useassa kertomuksessa ja ruokailusta kerrottiin positiiviseen sävyyn. Yhteinen ruokailu voikin olla paikka, missä lapset ja aikuiset kokoontuvat kaikki yhteen ja samalla voidaan keskustella päivän menoista tai päivän tapahtumista. Yhteiset ruokailut voivat lisätä yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuutta pienryhmäkodissa. Säännöllinen päivärytmi ruokailuineen auttaa luomaan turvallisuuden tunnetta ja ennakoitavuutta sijaishuollossa olevien lasten arkeen. Ruokailu voi myös tuoda turvallisuuden tunnetta siitä, että pienryhmäkodissa tyydytetään lapsen perustarpeet eikä hänen tarvitse huolehtia, onko ruokaa seuraavana päivänäkin. Laakson (2019) ”Ne näki musta”-tutkimusraportissa mainittiin materiaallinen hyvinvointi. Tähän myös liitettiin perustarpeiden tyydyttäminen, kuten riittävä ravinto, vaatteiden ja muun lisääntyvän materiaalin ohella.

Vario ym. (2012) mainitsevat ravinnon ja ruoan keskustelunaiheeksi lähes jokaisella paikkakunnalla, missä kiertue kiersi. Kertomuksista näkyi erilaisten sijaishuolto paikkojen käytänteitä sekä vallankäyttöä ruokailun suhteen. Ruoalla saatettiin rangaista tai uhkailla. Omassa tutkimuksessani tällaista valtaa tai uhkailua ruoalla ei ilmennyt, mistä voisi päätellä, että sijaishuollossa nähdään lasten perustarpeiden tyydyttämisen olevan yksi terapeutin arjen elementti. Lasten riittävä ravinnonsaanti nähdään tärkeänä osana pienryhmäkodin arkea.

Vapaa-ajan tekeminen kuului jokaisen tutkimukseen osallistuvan lapsen arkeen. Vapaa-ajalla tapahtuvaa tekemistä toivottiin toteutettavaksi yhdessä pienryhmäkodin aikuisten kanssa. Johtopäätöksenä voisin ajatella, että turvallinen aikuinen on läsnä lasten arjessa, rinnalla kulkien ja yhdessä tehden eri toimintoja. Laitosympäristö voi sulkea pois ystävyysuhteita laitoksen ulkopuolelta ja toisinaan sijoitettujen lasten on haastavaa myös luoda uusia ystävyysuhteita laitosympäristön ulkopuolella. Jussila (2014) pohtii omassa tutkimuksessaan sijoitettujen lasten harrastamista ja ystävyysuhteita sijaishuoltopaikan ulkopuolella. Sijaishuollossa jo toimintakäytänteet saattavat ohjata yhteiseen tekemiseen sijaishuoltopaikan sisällä. Tilanteeseen voi vaikuttaa häpeä suhteessa sijoituksessa olemiseen tai esimerkiksi lapsen sosiaalisten taitojen puute tai haasteet.

Jussilan pro gradu -tutkimuksessa (2014) nuoret toivat esille ystävyysuhteiden rajoittamisen lastensuojelutyöntekijöiden taholta. Jussilan mukaan lastensuojelulaitoksen säännöt ja lasten kontrollointi liittyvät usein lasten ja nuorten suojeluun ystävien tuomilta vaaroilta. Toisinaan jotkut sosiaaliset suhteet eivät vahvista hyvään toimintaan ja huonossa seurassa lapsi saattaa tehdä itselleen vahingollisia valintoja. Omassa tutkimuksessani mainittiin myös rajoitukset lasten toiminnassa sekä toivotulla toiminnalla saadut edut. Tutkimukseni aikoihin myös koronavirus rajoitti kaikkea toimintaa ja se nousi yhdeksi rajoittavaksi tekijäksi niin ystävien tapaamisessa kuin muussakin vapaa-ajan tekemisessä.

Oman kokemuksen perusteella olen huomannut, että yhteinen tekeminen vahvistaa yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä osaltaan voi vaikuttaa positiivisella tavalla lasten ja aikuisten välisiin suhteisiin. Vaarana voi toki myös olla laitostuminen. Tutkimuksessani osa lapsista kritisoi heidän mielestään jatkuvasti tapahtuvaa tekemistä, mikä voi viitata siihen, että esimerkiksi koulun jälkeen ei aina jaksaa osallistua ohjattuun toimintaan. Sijaishuollossa olevilla lapsilla voi usein olla haastavaa omatoiminnan ohjaus ja toivotun tekemisen valitseminen. Yhteisellä tekemisellä voidaan pyrkiä ohjaamaan lapsia toivottuun toimintaan, joka voi kantaa pitkälle aikuisuuteen asti. Jussilan (2014) tutkimuksessa laitoshuollossa olevat lapset toivoivat yhteistä tekemistä sijaishuoltopaikassaan. Jussila totesikin yhteisen tekemisen vahvistavan yhteishenkeä, joka mainittiin hänen tutkimuksessaan myös yhtenä hyvän laitoshuollon elementtinä.

Pienryhmäkodin lasten kertoessa arjestaan mainittiin aikuiset useaan kertaan. Aikuiset koettiin kivoina ja omina persooninaan. Tämä kertoo siitä, että pienryhmäkodin aikuiset voivat tehdä työtänsä omina persoonina ja myös pienryhmäkodin lapset ovat huomioineet aikuisten erilaisuuden. Hyvä ja toista huomioiva vuorovaikutus on tärkeä elementti sijaishuollossa. Lapsen kohtaaminen aidosti ja lasta kunnioittavasti auttaa aikuista luomaan turvallisen ja korjaavan vuorovaikutussuhteen sijaishuollossa olevaan lapseen. Jussilan (2014) tutkimuksessa nuoret toivat esille myös vuorovaikutuksen ristiriitaisuuden. Toisinaan he toivoivat aikuisilta yksityisyyttä ja omaa rauhaa mutta myös ohjausta ja tukea. Omassa tutkimuksessani tulini samaan johtopäätökseen. Lapset toivoivat, että heitä ohjataan ja asioista keskustellaan, mutta he toivoivat myös omaa rauhaa esimerkiksi silloin kun menee hermo. Lasten toiveena oli, että asioista voisi keskustella vasta kun lapsi on siihen valmis.

Jussilan (2014) tutkimuksessa nuoret toivoivat myös aikuisilta luottamusta oman toiminnan suhteen. Omassa tutkimuksessani luottamus-sana ei tullut esille, mutta lasten kertomuksista voisi päätellä, että pienryhmäkodin lapset toivovat itse aikuisilta luottamusta omien päätösten suhteen sekä toivovat voivan luottaa aikuiseen. Lapsen toimiessa ei toivotulla tavalla, aikuiset usein keskustelevat kyseisestä toiminnasta lapsen kanssa. Keskustelussa tunteet voivat nousta pintaan ja lapsi ei aina kykene asialliseen keskusteluun. Tällöin lapsi saattaa pyytää aikuista poistumaan paikalta ja osoittaa toiminnallaan, ettei ole halukas jatkamaan. Jos aikuinen ei kykene huomioimaan lapsen toivetta ja toimintakykyä ja jatkaa keskustelua, voiko lapsi luottaa siihen, että aikuinen on hänen puolellaan. Epäluottamusta voi myös herättää se, ettei aikuinen kykene myöntämään olleensa väärässä. Näkisin lasten kertomusten kannalta, että lapset tarvitsevat aikuisen, kenen sanaan he voivat luottaa sekä aikuisen, kuka osaa perääntyä tilanteen niin vaatiessa.

Laakson (2019) raportissa yksi elementti sijaishuollon kokemuksista on turvallisuus. Turvallisuuteen vaikuttaa aikuisten käyttäytyminen sijaishuollossa olevaa lasta kohtaan. Aikuisten käyttämä valta tai loukkaavat kommentit vaikuttivat turvallisuuden tunteeseen. Laakson raportissa tapahtumat kuvattiin yksittäisinä tapahtumina ja pieniltä tuntuvina tapahtumia. Omassa tutkimuksessani mainittu kiusaamiseksi koettu käytös aikuisen taholta voi olla lapsen mielestä loukkaavaa ja vaikuttaa lapsen turvallisuuden tunteeseen, vaikka nämä yksittäiset kommentit olisivatkin tahattomia. Loukkaantumiset ja kiusatuksi tulemisen kokemukset kertovat siitä, että sijaishuollossa toimitaan hyvin arkaluontoisten asioiden

keskellä ja traumatisoituneiden lasten kanssa. Tämän vuoksi on tärkeää osata toimia ammatillisesti ja terapeutisesti, jotta vuorovaikutus lasten kanssa on korjaavaa eikä traumatisoivaa.

Niin omassa kuin Jussilankin (2014) tutkimuksissa lapset toivat esille toiveen aikuisten ohjaavasta toiminnasta tilanteissa, joissa lapsi ei itse osaa toimia toivotulla tavalla. Aikuisilta myös odotettiin ammatillisuutta, kuten rauhallisuutta ja joustavuutta, tilanteissa, joissa lapsi ei itse kykene yhteistyöhön. Lastensuojelussa vuorovaikutustilanteet saattavat helposti mennä vastakkainasetteluun, jossa aikuinen on ärsyttävä valittaja ja lapsi ei koe tullessa kuulluksi. Suurelta osin aikuiset kuitenkin koettiin mukaviksi ja lasta huomioiviksi, joten yksittäiset loukkaantumiset aikuisten kommenteista eivät tutkimuksessani vaikuta pienryhmäkodin lasten arkeen negatiivisesti.

Perhe, läheiset ja ystävät koettiin tärkeäksi osaksi arkea ja lähinnä viikonloppuarkea. Sijaishuollossa olevien lasten arkea rytmittää koulu maanantaista perjantaihin, joten läheisiä ja perheenjäseniä tavataan viikonloppuisin. Viikonloput ovat tärkeitä pienryhmäkodin lapsille myös levon kannalta. Viikonloppuisin lapset saavat tehdä toivomiaan asioita sekä tavata läheisiään. Myös raskaasta kouluviikosta toivutaan viikonloppuisin. Laakson (2019) raportissa perhesuhteet olivat nuorille tärkeitä ja se, että heihin voi pitää säännöllisesti yhteyttä ja vaikuttaa yhteydenpitoon on lapsille merkittävää.

Kokonaisuudessaan lapset olivat pääosin tyytyväisiä arkeensa. Heidän kertomuksistaan voisi päätellä, että he saavat aikuisen huomiota ja aikuiset ottavat pienryhmäkodin lapset huomioon yksilöinä ja kohtaavat lapsia arvostavasti. Lapset saavat harjoitella kodinhoidollisia tehtäviä, joista he saavat kannustinrahaa ja positiivista palautetta. Näin he saavat myös aikuisen luottamuksen ja kokemuksen, että he selviävät heille annetuista tehtävistä. Suuria tai mahdottomia toiveita lapset eivät esittäneet. Heidän toiveensa liittyivät omaan tietokoneeseen ja omaan tilaan. Jokainen toivoi omaa henkilökohtaista tilaa myös viikonloppuisin, mikä on ymmärrettävä toive. Toiveen taustalla oli yksiköiden yhdistäminen, jolloin toiseen yksikköön siirtyvällä lapsella ei välttämättä ole omaa henkilökohtaista suljettua tilaa käytettävissään. Oman tietokoneen suhteen lastensuojelulapset eivät ole tasavertaisessa asemassa kotona asuviin ikätovereihin nähden, mikä altistaa eriarvoistumiselle ja syrjinnälle kaveriporukassa. Toki myös lisääntyvä pelaaminen ja jopa

peliriippuvuus voi olla yksi peruste, miksi laitoshuollossa olevalla lapsella ei voi olla tietokonetta vapaasti käytettävissä ympärivuorokauden. Esimerkiksi jos lapsen pelaamisen haasteisiin ei pystyttäisi puuttumaan, tällöin ei myöskään jäisi tilaa kuntoutumiselle ja säännölliselle arkirytmille. Myös suuri määrä erilaisia laitteita voisi tuoda tullessaan enemmän sääntöjä ja rajoitteita, jotka lisääisivät vastakkainasettelun mahdollisuuksia ja näin ollen vähentäisi omalta osaltaan lapsilähtöistä toimintaa ja lisäisi aikuisjohtoista toimintamallia.

Säännöistä ei tutkimuksessani puhuttu suoraan, mutta tarinoista voi löytää pienryhmäkodin yhteisiä sääntöjä, jotka liittyvät pelaamiseen, ruokailuun, puhelimenkäyttöön ja kotiintuloaikoihin. Asioista ei puhuttu negatiiviseen sävyyn, joten voisi olettaa sääntöjen tuovan turvaa ja säännönmukaisuutta lasten arkeen. Yhteisesti sovitut säännöt voivat myös luoda tasavertaisuutta pienryhmäkodin lasten kesken.

Oma henkilökohtainen tila oli tärkeä asia lapsille, he toivoivat rauhaa ja yksityisyyttä. Yksiköiden yhdistäminen viikonloppuisin vei osalta lapsista tämän yksityisyyden- ja rauhantunteen, koska lapselle ei ole antaa omaa henkilökohtaista tilaa. Jatkossa voisikin miettiä yhdistämisen tavoitteen ja tarpeellisuuden sekä olisiko jokaiselle lapselle tällöin osoittaa yksityisyyttä antava henkilökohtainen tila, mihin on mahdollista vetäytyä, jos kaipaa omaa rauhaa. Tila, mihin toisilla lapsilla ei ole pääsyä.

Tutkimuksessani ei tullut esiin sanaa turvallisuus, mutta liitän sen kuuluvaksi jokaiseen kategoriaryhmään. Säännöllinen arkirythmi ja perustarpeiden tyydyttäminen niin ravinnon kuin vaatetuksen ja harrastamisen suhteen luovat turvallisuutta. Aikuisten tapa kohdata lapsia ja huomioida heidät moikkaamalla ja halaamalla luo turvaa ja kokemuksen, että lapsi on tärkeä. Turvallinen aikuinen voi joskus sanoa huomaamattaan yksittäisen kommentin, josta lapsi voi pahoittaa mielensä. Myös ristiriitatilanteen hoitaminen loppuun ei ole lapsen edun mukaista, jos lapsi ei sillä hetkellä asiaa kykene käsittelemään. Yksittäisinä tapauksina nämä eivät kuitenkaan vaikuta lapsen hoitoon tai arkeen silloin kun lapsi on muodostanut luottamuksellisen suhteen aikuiseen ja kokee aikuisen turvallisenä.

Tutkimukseni tarkoituksena oli saada lasten ääni kuuluviin ja löytää kehittämisen kohtia pienryhmäkodin työkäytänteisiin ja lasten tukemiseen lasten arjessa heidän kertomien

kokemuksien kautta. Tutkimukseeni osallistuvat lapset olivat pääosin tyytyväisiä arkeensa. He eivät kritisoineet pienryhmäkodin sääntöjä tai toimintatapoja. Tutkimukseen osallistuneet lapset myös kertoivat kokevansa yhteiset tekemiset ja pienryhmäkodin toiminnat hyväksi ja kivoiksi itselleen. Kertomuksien perusteella koin myös, että lapset tulevat kuulluksi omassa arjessaan eri toimintoihin liittyen. Lapsilla on mahdollisuus vaikuttaa vapaa-ajan tekemiseen niin laitospäristössä kuin laitoksen ulkopuolella. Yksittäisenä asiana kerrottiin aikuisten käytöksestä erimielisyystilanteissa ja lapset kertoivat esimerkein kohtaamiensa aikuisten toiminnasta. He toivoivat lisää tilaa tiettyihin tilanteisiin ja että aikuinen osaisi tulkita tilanteet, jolloin tulee tilaa antaa. Lasten mainitsemissa tilanteissa aikuisen tulisi huomioida lapsi ja hänen mielentilansa paremmin. Kärjistyneessä tilanteessa aikuisen puhe ei mene perille eikä lapsi pysty sitä vastaanottamaan tai prosessoimaan. Työkäytänteitä miettiessä voisi pohtia erilaisia toimintamalleja, mitkä auttaisivat niin aikuista kuin lastakin kärjistyneessä tilanteessa niin, että lopputulos olisi paras mahdollinen.

Lasten toiveet saada enemmän ehdotuksia yhteiseen tekemiseen, toive omasta tilasta yksiköiden yhdistyessä sekä lasten kokemukset aikuisesta ristiriitatilanteissa kertovat jollakin tapaa kehittämisen tarpeesta sijaishuoltopaikan työskulttuuriin ja toimintamalleihin. Kehitysideoita uusille toimintamalleille voisi kehittää lapsilähtöisesti, jossa sijaishuoltopaikan lapset otetaan mukaan kehittämään toimintaa. On ymmärrettävää, ettei kaikkiin lasten toiveisiin voi eikä tulekaan lähteä mukaan. Yhdessä pohtimalla vaihtoehtoja toimintavoille, voidaan saada aikaan muutosta, mikä sopii kaikille ja tukee sijoitetun lapsen arkea. Aikuiset voisivat kysellä lapsilta kehitysideoita ja ehdotuksia, kuinka edellä mainituissa tilanteissa voisi heidän mielestään toimia. Pienryhmäkodin lapsilta voisi myös kysellä ehdotuksia, kuinka he haluaisivat antaa kehitysideoita, jotka liittyvät heidän arkeensa. Voisiko kyseessä olla esimerkiksi säännöllisesti toteutuva yhteinen ilta, jossa lapsen ääni tulee kuulluksi? Näin lapset saadaan mukaan osalliseksi kehittämään ja suunnittelemaan heidän omaa arkeansa ja elämäänsä.

Tutkimustulokseni ovat mielestäni yhteneväisiä edellä mainittujen tutkimusten kanssa. Pienryhmäkodin arki koostuu pienistä tavallisista arkisista asioista, jotka liittyvät ja linkittyvät toinen toisiinsa. Myös kokemukset pienryhmäkodin aikuisista ja vapaa-ajan toiminnoista olivat aikaisempien tutkimustulosten kanssa hyvin samankaltaisia. Tutkimukseni tuloksista ei

löytynyt mainintaa kaltoinkohtelusta tai oudoista säännöistä, joita edellä mainituissa aikaisemmissa tutkimuksissa on tuotu esille. Tästä voisin päätellä, että arki pienryhmäkodissa, josta tutkimusaineisto kerättiin, on lasten kokemuksen mukaan lasta tukevaa ja riittävän hyvää.

9 Pohdinta

Vuonna 2017 saatiin ensi kerran kattavaa tietoa sijaishuollossa olevien lasten hyvinvoinnista lasten kokemana kouluterveyskyselynä, kun aihe oli ensimmäistä kertaa mukana Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toteuttamassa Kouluterveyskyselyssä. Kouluterveyskyselyn mukaan sijoitettujen lasten elämä eroaa huomattavasti kotona asuviin lapsiin verrattuna. (Ikonen, ym., 2017)

Opinnäytetyöprosessi alkoi jo opintoihini ilmoittautumisen aikaan, jolloin pohdin ideaa opinnäytetyöhöni. Syksyllä 2020 esitin ideani opettajalleni sekä työnantajalleni. Olen tehnyt toistakymmentä vuotta töitä lastensuojelun puolella sijaishuollossa, ja työtä tehdessä olen pohtinut paljon omaa ammatillisuuttani sekä työkäytänteitä laitoshuollossa. Lasten kokemusten kuunteleminen ja huomioiminen on työurani aikana tullut enemmän ja enemmän esille. Halusinkin lähteä tutkimaan, kuinka lastensuojelun työkäytänteitä ja sijoitetun lapsen arkea voitaisiin tukea kohti parempaa arkea.

Keskusteltuani ohjaavan opettajan kanssa päädyin keräämään aineistoni kirjoitelman muodossa. Päädyin myös hankkimaan aineistoa kirjoitelman tueksi pienryhmäkodin lasten ryhmäkeskustelusta, jonka aiheena oli arki pienryhmäkodissa. Kirjoitelmaan ja ryhmäkeskusteluun osallistuminen oli vapaaehtoista ja lasten osallistumista varten kysyin lasten vanhemmilta suostumuksen tutkimukseen osallistumiseen. Toivoin aktiivisuutta osallistumiseen, jolloin minulla olisi mahdollisuus saada tietoa mahdollisimman monen lapsen kokemuksista pienryhmäkodissa eletystä arjesta.

Teoriatietoa etsiessäni mielenkiintoisin aihe oli arjen terapeuttinen merkitys niin sijaishuollon arjessa kuin lapsen kohtaamisessa. Kykenin löytämään teoriasta paljon samankaltaisuutta omaan työhöni lastensuojelun sijaishuollossa, ja innostukseni oman

tutkimukseni toteutukseen kasvoi opinnäytetyötä kirjoittaessani. Tutkimukseni tulokset näyttävät opinnäytetyössäni melkoisen positiivisena ja aineiston pohjalta voi saada käsityksen, että lastensuojelutyö voi olla positiivissävytteistä ja mukavaa. Pitkän lastensuojelutyöuran tehneenä tiedän kuitenkin, että lastensuojelutyöarki ei aina tai useinkaan ole yhtä hymyä. Sijaishuollossa olevat lapset saattavat kokea sijaishuoltopaikan negatiivisena ja rajoittavana tekijänä, jolloin he voivat kohdistaa tämän negatiivisen tunteen esimerkiksi sijaishuoltopaikan aikuisiin asiattomina toimina. Oman kokemukseni perusteella uskon kuitenkin terapeutin kohtaamisen ja työskentelyn lastensuojelulaitoksen arjessa vievän työtä ja niin lasten kuin aikuistenkin kokemuksia positiivisempaan suuntaan. Niin kutsuttu hyvällä hoitaminen rangaistuksien sijaan on oman työkokemukseni perustella toimiva ja lasta kunnioittava työskentelymalli.

Käsittelen opinnäytetyössäni arjen terapeutin vaikutusta, kuinka säännöllinen arkirytmisi ja toiminnot tukevat sijaishuoltolaitoksen lasten arkea ja luovat turvaa sekä ennakoitavuutta. Näinhän on myös usein kotona asuvien lasten perheissä. Arjen säännöllisyys ja ennakoitavuus sekä perustarpeiden tyydyttyminen luo turvallisen ympäristön lapsen kasvulle ja kehitykselle.

Nostin tutkimustuloksista esille erikseen lasten kertoman siivouspäivän. He myös kertoivat siivoukseen liittyvän viikkorahaan ja kuinka kotitöitä tekemällä pystyi tienaamaan enemmän rahaa. Jäinkin pohtimaan, olisivatko lapset kertoneet siivouspäivästä ja ylimääräisten kotitöiden tekemisestä, jos se ei liittynyt viikkorahan maksupäivään tai kotitöillä ei pystyisi tienaamaan ylimääräistä viikkorahan päälle.

Ryhmähaastattelun ja kirjoitelman tarinat poikkesivat hieman toisistaan. Esimerkiksi kirjoitelmissa lapset eivät maininneet mitään negatiivista asiaa, mutta ryhmähaastattelussa näitä asioita tuli ilmi. Haastattelussa lapset kertoivat aikuisten olevan joskus ärsyttäviä, mutta myös halusivat kertoa, millainen on mukava aikuinen. Toteutin ryhmähaastattelun ensin ennen kirjoitelmien pyytämistä ja pohdin, onko haastattelu vaikuttanut siihen, mitä lapset ovat kirjoitelmiin kirjoittaneet. Olen kuitenkin tullut siihen tulokseen, että kirjoitelmissa arjen kuvaaminen oli hyvin selkeää ja arkea kuvaavaa. En osaisi kuvitella, kuinka lapset voisivat kirjoitelmapyyntöön vastata toisin. Haastattelussa taas oli enemmän

vivahteita ja sävyjä ja esiin tuli monipuolisemmin kokemuksia lasten arkeen kuuluvista aikuisista.

Tutkimukseni toteutuksen jälkeen olen pohtinut, olisivatko yksilöhaastattelut antaneet minulle enemmän aineistoa ja toisenlaista näkökulmaa tai syvyyttä esille tulleista aiheista. Uskon, että arjen kuvaukset eivät olisi kovinkaan erilaisia, mutta sisältöä olisi saattanut olla enemmän. Saamani vastaukset kirjoitelman muodossa olivat lyhytsanaisia, mutta sanoissa oli kuitenkin paljon asiaa. Jos tekisin vastaavan tutkimuksen uudelleen, aineistokeruumenetelmänä käyttäisin todennäköisesti yksilöhaastattelua. Koen, että lasten kokemuksia sijaishuollon arjesta ei voi tutkia muutoin, kun kysymällä sijaishuoltoon sijoitetuilta lapsilta. Aikuisten ja lasten kokemukset voivat poiketa hyvin paljon toisistaan ja näin ollen aikuisten vastaukset voivat olla hyvin erilaisia kuin sijoitettujen lasten kokemukset lastensuojelun sijaishuollosta.

Olen pohtinut tutkimukseni luotettavuutta ja kirjoitustyötä tehdessäni pohdin paljon, kuinka tuon esille tutkimukseni tulokset niin, että ne kertovat oleellisen. Tutkimuskysymyksessäni kysyn pienryhmäkodin lasten kokemuksia arjesta ja mitä he arkeensa toivovat. Tulosten perusteella olen saanut vastauksen kysymykseen lasten toiveista. Myös pienryhmäkodin arkea on kuvattu hyvin ja kattavasti. Työkäytänteiden kehittämistä ajatellen kirjoitelman ja haastattelujen kysymykset olisi voinut asetella toisin. Tosin vastauksissa sain myös kuulla kokemuksia asioista, joita lapset toivoivat olevan toisin. Ehkä näiden toiveiden kautta tulisikin miettiä pienryhmäkodin työkuultuuria ja -käytänteitä henkilöstön kesken. Uskon, että toistaen saman tutkimuksen, vastaukset olisivat samansuuntaisia. Kokemukset tuntuivat olevan rehellistä kerrontaa eikä minulle tullut tunnetta tutkimusta tehdessä, että lasten kertomat kokemukset eivät pitäisi paikkaansa.

Olen tyytyväinen tutkimuksessani saamiini tietoihin pienryhmäkodin arjesta ja positiivisena yllätyksenä sain huomata, etteivät kyseisessä sijaishuoltopaikassa olevat lapset kaipaakaan tai odota suurellisia tai mahdottomia. Lapset kokivat arkensa olevan riittävän hyvää ja kokemusten perusteella he saavat kokea perusarkea, tavallista arkea, mitä suurin osa heistä toivoikin. Päätän opinnäytetyöni Tove Janssonin sanoihin kirjasta, Kuka lohduttaisi Nyytiä:

”Jos pidät minusta, lupaat poimia minulle kaikki tuikkivat
tähdet tummalta taivaankannelta. Jos pidät minusta
oikein paljon, lupaat noutaa minulle hopeisen kuun taivaalta.
Mutta jos rakastat minua, et tee turhia lupauksia.”

Lähteet

- Barbell, K.;& Freundlich, M. (2006). *Foster Care Today*. Washington, DC: Casey Family Programs. Haettu 17. 8. 2021 osoitteesta
http://www.hunter.cuny.edu/socwork/nrcfcpp/downloads/policy-issues/foster_care_today.pdf
- Bardy, M. (2013). Lastensuojelun filosofia ja käytäntö. Teoksessa M. Bardy;T. Heino;A. Söderholm;& S. Kivitie- Kallio (Toim.), *Lastensuojelun ytimissä* (ss. 48-144). Tampere: Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy.
- Becker-Weidman, A.;& Shell, D. (2008). Työ lasten kanssa, joilla on diagnosoitu reaktiivinen kiintymyshäiriö: opettajille, sosiaalityöntekijöille, nuorisotyöntekijöille ja muulle henkilökunnalle. Teoksessa A. Becker-Weidman;& D. Shell, *Auta lasta kiintymään. Vuorovikutteinen kehityspsykoterapia traumaperäisen kiinnityshäiriön hoidossa*. (ss. 261-276). PT-kustannus: Tampere.
- Enroos, R. (2016). Lapsen tulo julkiseen kotiin. Teoksessa R. Enroos;T. Heino;& T. Pösö, *Huostaanotto, Lastensuojelun vaativin tehtävä* (ss. 224-260). Tampere: Juvenes Print Oy.
- Hakalehto, S. (2016). Johdatus lapsen oikeuksiin lastensuojelussa. Teoksessa S. Hakalehto;& V. Toivonen, *Lapsen oikeudet lastensuojelussa* (ss. 22-57). Helsinki: Hansaprint Oy.
- Hirsjärvi, S.;Remes, P.;& Sajavaara, P. (2015). *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hotari, K.-E.;Oranen, M.;& Pösö, T. (2013). Lapsen osallisuus ja ikäsensitiivinen lastensuojelu. Teoksessa M. Bardy, *Lastensuojelun ytimissä* (ss. 149-164). Tampere: Suomen yliopistopaino OY.
- Hämäläinen, J. (2020). Sosiaalipedagoginen toimintatapa ja vapaa sivistystyö. *Sosiaalipedagoginen aikakauskirja*, 21, 149-152. Haettu 5. 8. 2021 osoitteesta
<https://journal.fi/sosiaalipedagogiikka/article/view/101290/58866>
- Hämäläinen, J.;& Kurki , L. (1997). *Sosiaalipedagogiikka*. Porvoo: WSOY kirjapainoyksikkö.
- Ikonen, R.;Hietämäki, J.;Laakso, R.;Heino, T.;Seppänen, J.;& Halme, N. (2017). *Sijoitettujen lasten ja nuorten hyvinvointi*. Kouluterveyskyselyn tuloksia. Tutkimuksesta Tiivistä 21. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Haettu 10. 9. 2021 osoitteesta
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135232/URN_ISBN_978-952-302-903-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Jokinen, A.;Juhila, K.;& Suominen, E. (2012). *Kategoriat, kulttuuri & moraalit. Johdatus kategoria-analyysiin*. Tampere: Vastapaino.
- Juhila, K. (n.d). Kategoria-analyysi. Teoksessa J. Vuori, *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen verkkoaineisto. Haettu 4. 8. 2021 osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvaliteoreettiset-metodologiset-viitekehykset/kategoria-analyysi/>
- Jussila, J. (2014). *"Mukavia ohjaajia ketkä kuuntelee mua jos jotain painaa mieltä" Nuorten käsityksiä hyvästä lastensuojelun laitoshuollosta*. Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto, Tampere. Haettu 16. 12. 2020 osoitteesta <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/95659/GRADU-1402573040.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Kiili, J.;& Moilanen, J. (2019). Lapset kansainvälisissä lastensuojelututkimuksissa - tutkimuseettinen näkökulma. Teoksessa N. Rutanen;& K. Vehkalahti (Toim.), *Tutkimuseettisestä sääntelystä elettyyn kohtaamiseen, Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka II* (ss. 35-57). Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 218.
- Kivinen, T.;Vanjusov, H.;& Vornanen, R. (2020). Asiakkaan ääni: osallisuus ja vaikuttamisen mahdollisuudet. Teoksessa A. Hujala;& H. Taskinen, *Uudistuva sosiaali- ja terveysala* (ss. 267-293). Tampere: Univercity Press.
- Laakso, R. (2019). *"Ne näki musta". Huossa olevien lasten hyvinvointi ja sijaishuoltoon liittyvät kokemukset*. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. Haettu 12. 8. 2021 osoitteesta <https://www.julkari.fi/handle/10024/137484>
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. (361/1983). Haettu 18. 12. 2020 osoitteesta
Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta:
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361#L1P1>
- Lamberg, M. (2018). Kohtaava Dialogisuus ja osallistava lastensuojelutyö. Teoksessa J. Sudenlehti;& I. Uusitalo, *Tulevaisuuden lastensuojelu* (ss. 87-105). Joensuu: Suomen Psykologinen Instituuttiyhdistys ry.
- Lastensuojelulaki. (417/2007). Haettu 18. 12. 2020 osoitteesta
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#a417-2007>
- Lastensuojelun keskusliitto. (2004). *Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit*. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

- Mattila, K.-P. (2007). *Arvostava kohtaaminen arjessa, auttamistyössä ja työyhteisössä*. Juva: WS Bookwell Oy.
- Mönkkönen, K. (2007). *Vuorovaikutus, Dialoginen asiakastyö*. Helsinki: Edita.
- Niemelä, H. (2005). Lapsikeskeinen sijaishuolto. Mitä tekisin, jos tämä olisi oma lapseni? Teoksessa S. n. 20, *Oljista, risuista vai tiilestä? Artikkeleita hoidon laatua tukevista tekijöistä sijaishuollossa*. (ss. 57-78). Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto ry.
- Nivala, E.;& Ryyänen, S. (2019). *Sosiaalipedagogiikka, Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa*. Tallinna: Gaudeamus.
- Nuorisolaki. (1285/2016). Haettu 20. 7. 2021 osoitteesta <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161285#a1285-2016>
- Oranen, M. (2008). *Mitä mieltä? Mitä mieltä? Lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä*. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry.
- Partanen, I. (2005). Arvot ja ettiset periaatteet toiminnan kulmakivenä - dialogi sijaishuollon käytännön ja Martti Lindqistin ajatusten välillä. Teoksessa S. Laaksonen ;& M. Kempainen , *Oljista, risuista vai tiilestä? Artikkeleita hoidon laatua tukevista tekijöistä sijaishuollossa*. (ss. 7-30). Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto.
- Saaranen-Kauppinen, A.;& Puusniekka , A. (2006). *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkajulkaisu]*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tiedearkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Haettu 4. 1. 2021 osoitteesta https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_6_4.html
- Saastamoinen, K. (2010). *Lapsen asema sijaishuollossa - Käsikirja arjen toimintaan*. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Saastamoinen, K. (2016). Lapsen oikeus hyvään ja perusoikeuksia kunnioittavaan sijaishuoltoon lastensuojelulaitoksessa. Teoksessa S. Hakalehto;& V. Toivonen, *Lapsen oikeudet lastensuojelussa* (ss. 134-165). Helsinki: Hansaprint Oy.
- Salomon, M. (2014). *Aika hukassa. Lastensuojelun asiakasnuorten arkirytmien ongelmia*. . Helsinki: Books on Demand GmbH.
- Sinkkonen, J. (2010). Mikä lastenkodin arjessa hoitaa? Teoksessa P. Niemi- Järvinen (Toim.), *Iskä, äiskä, omahoitsu ja mä siltaa rakentamassa, perhekeskeisen asiakastyön käsikirja lastensuojelun ammattilaisille* (ss. 12-16). Pelastaa lapset Ry:n julkaisusarja n:o 26. Haettu 18. 12. 2020 osoitteesta <https://www.hanemedia.com/SILTA/files/assets/common/downloads/ICOPAL%20tuoteluettelo%202017.pdf?uni=ea12b7bc018691a8be102a6f8eb02245>

- STM. (n.d.). *Lastensuojelulain muutokset*. Haettu 8. 3. 2021 osoitteesta <https://stm.fi/lastensuojelulain-muutokset>
- Suomen perustuslaki. (731/1999). Noudettu osoitteesta <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa>
- THL. (2021). Findikaattori: Lastensuojelu. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Noudettu osoitteesta <https://findikaattori.fi/fi/68>
- THL. (n.d.). *Lastensuojelun käsikirja. Mitä on lastensuojelu?* Haettu 20. 5. 2021 osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa*. Noudettu osoitteesta https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf
- Törrönen, M. (2003). *Lasten arki laitoksessa - elämäntila lastenkodissa ja sairaalassa*. Helsinki: Helsinki university Press.
- Vario, P.;Barkman, J.;Kiili, J.;Nikkanen, M.;Oranen, M.;& Tervo, J. (2012). *"Suojele unelmia, vaali toivoa"*. Nuorten suositukset lastensuojelun ja sijaishuollon laadun kehittämiseksi. Lapsiasiainvaltuutetun toimiston julkaisuja 2012:6. Haettu 15. 12. 2020 osoitteesta <https://pesapuu.fi/wp-content/uploads/2018/02/suojele-unelmia-vaali-toivoa.pdf>
- Väisänen, L.;Niemi, M.;& Suua, P. (2009). *Sanat työssä, vuorovaikutus ammattitaitona*. Helsinki: Kirjapaja.
- Välivaara, C. (2008). Lapsilähtöisiä vuorovaikutuksen välineitä. Teoksessa J. Ketola ;& J. Keto (Toim.), *Menetyksistä mahdollisuuksiin*. Juva: WS Bookwell Oy.

Liite 1: Kirjoitelmapyyntö

Kuvaile kokonaisin lausein, millaista tavallinen arkesi on. Mitä tavallisen päivän aikana tapahtuu? Entä millaisia ihmisiä sinne kuuluu?

Kuvaile myös viikonloppuarkeasi samoin kun edellä, millaista viikonloppusi ovat? Mitä tavallisena viikonloppuna tapahtuu? Millaisia ihmisiä viikonloppuusi kuuluu?

Entä, millaista toivoisit arkesi pienryhmäkodissa olevan? Kuvaile, mitä silloin päivien aikana tapahtuisi ja millaisia ihmisiä sinne kuuluisi.

Ja kuvaile vielä millaista toivoisit viikonloppusi pienryhmäkodissa olevan silloin. Kuvaile mitä silloin toivoisit tapahtuvan ja millaisia ihmisiä toivoisit viikonloppuun kuuluvan?

Liite 2: Informaatiokirje huoltajalle

Hei,

Olen Hämeen ylemmän ammattikorkeakoulun opiskelija ja teen opinnäytetyönä tutkimusta siitä, millaista on laitoshuolto lastensuojelulaitoksessa asuvien nuorten mielestä. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda nuorten ääni kuuluviin lastensuojelulaitosten työn ja arjen kehittämiseksi.

Tutkimus toteutetaan ryhmähaastatteluna sekä kirjoitelmana. Sekä haastattelussa että kirjoitelmassa esitän muutaman kysymyksen nuorten arjesta koskien tavallista arkipäivää sekä viikonloppuarkea. Tutkimuksessa ei kysytä mitään nuoriin itseensä liittyvää asiaa, ei edes taustakysymyksenä ikää, sukupuolta tai sijoituspaikkaa. Kaikki tiedot käsitellään nimettöminä ja mitään tunnistetietoja ei tule tutkimuksessa esille. Tutkimuksen materiaalina on jokaisen nuoren itsensä tuottama tarina niin keskusteluissa kuin kirjoitelmassa. Tutkimus toteutetaan maaliskuun 2021 aikana. Mikäli nuori ei itse halua osallistua, hän voi kieltäytyä osallistumasta.

Vanhemman lupa huollettavan osallistumisesta tutkimukseen. Rasti oikea vaihtoehto

Lapseni saa osallistua tutkimukseen

Lapseni ei saa osallistua tutkimukseen

Allekirjoitus

Ystävällisin terveisin Mirka Romo

Liite 3: Informaatiokirje tutkimukseen osallistuvalla

Hei,

Olen Hämeen ylemmän ammattikorkeakoulun opiskelija ja teen opinnäytetyönä tutkimusta, millaista on laitoshuolto lastensuojelulaitoksessa asuvien nuorten mielestä. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda nuorten ääni kuuluviin lastensuojelulaitosten työn ja arjen kehittämiseksi.

Tutkimus toteutetaan ryhmähaastatteluna sekä kirjoitelmana. Haastattelu tapahtuu ryhmähaastatteluna, joka nauhoitetaan. Tallenteeseen ei tule mitään tunnistetietoja ja tallenne on vain minun hallussani. Tutkimuksen päätteeksi tallenne tuhotaan Hämeen ammattikorkeakoulun ohjeiden mukaisesti.

Kirjoitelmaa varten saat kysymyksiä, joihin toivon sinun vastaavan. Kysymyksissä ei kysytä mitään sinusta itsestäsi eikä nimesi tule missään esille. Voit kertoa asioista yleisesti eikä sinun tarvitse kertoa henkilökohtaisia tietoja.

Pyydän lopuksi laittamaan kirjoitelman samaasi kirjekuoreen ja sulkemaan kuoren. Näin tarinasi pysyy nimettömänä ja vain minä pääsen lukemaan tarinasi. Ethän laita nimeäsi paperiin!

Osallistumalla haastatteluun sekä kirjoitelmaan annat samalla suostumuksen aineiston käyttämiseen tutkimuksessa.

Kiitos osallistumisestasi ja tarinastasi,

terveisin Mirka Romo